

Neo-Umanism și Renaștere în Italia

de ALEXANDRU MARCU

Italia s'a definit constant drept țara Clasicismului permanent și mereu actualizabil. Intre Evul său Mediu — a cărei expresie spirituală este Panteismul franciscan, sau a cărei expresie estetică se definește prin Arta prerinascimentală a unui Dante, a lui Giotto și a lui Niccolò Pisano; între acest Ev-Mediu, care a absorbit însăși eflorescența Gothicului în simetriile lineare ale Romanicului; între Evul-Mediu italian și întoarcerea la Septentrional prin Romantism (epocă în care formele cele mai extravagante ale Estetismului exotic nu au putut ataca fondul clasic, dar au promovat în schimb Neo-Clasicismul unui Foscolo, al lui Leopardi, al lui Manzoni, al lui Gabriele D'Annunzio; între cele două momente extreme de evoluție ale Culturii italiene, se înalță, unic în Istoria modernă a lumii, momentul Renașterii. Prin această Clasicismul s'a reactivat pentru întreaga spiritualitate omenească, purificându-se de acele prejudecăți care-l considerau incompatibil cu spiritualitatea creștină. Prin Renaștere Omul modern și-a redobândit un nou țel, s'a renăscut integral sub o zodie nouă. Umanismul, adică forma ideală a dezvoltării armonioase a întregului omenească din noi, a devenit normă de viață pentru intelectualii tuturor țărilor emancipate încă din vremea primei Renașteri italiene, prin ambiția de a sechema civilizate.

De un ideal umanistic se vorbește și astăzi, pentru a se verifica în felul acesta permanența postulatelor pe care le-a preconizat încă din secolul XV genialul program de viață nouă al celor dintâi Umanisti.

Italia trăiește astăzi momentul ei politic și social de așezare definitivă în conspectul marilor țări ale lumii. Asemenea preocupării, pe care greșit le-am presupune lipsite de idealismul pe care-l implică Pragmatismul lor inițial, și care își explică amploarea și rezistența tocmai prin înaltul idealism care le animă, oricât de exagerat „stil Novocento” ar denota (aparent) ele, nu se despart de conștiința programului umanist, permanent și constant activ în viața de totdeauna a Italiei.

Dovada se găsește în definiția pe care a dat-o de curând Umanismului modern Ministrul Educației Naționale Italiene, d. Giuseppe Bottai, în expunerea de motive pe care a făcut-o la noua sa Reformă Școlară, bazată pe o adevărată „Cartă a Școlii”.

Pentru străduințele celor ce caută introducerea la noi a interesului pentru Umanism nu poate fi decât prietnică repetarea acestor afirmații ale Ministrului Culturii Italiene: „...Umanim inseamnă — a declarat d. Bottai — sens de valori imutabile și tradiționale, afirmare și definire a omului în termeni de Cultură; este orizont lăuntric; este orientare a vocațiilor, instruire a inteligenței și formare a conștiinței; este sfortarea de-a ridica la maxim potențele noastre lăuntrice, armonizându-le și dirijându-le”. Nu este vorba, așa dar, de limitarea fenomenului umanistic la aspectul său literar. Umanismul modern, lărgind cu mult orizontul noțional, va să deprindă pe individ cu convingerea că „a fi om inseamnă a-i servi pe oameni.

Astăzi nu numai filologii, dar și tehnicienii, și oamenii de știință cei mai eminenți cer drept substrat insubstituibil al Științei și al Tehnicii lor, un fond comun de Cultură greco-latină. Latina pregătește pentru Matematică și pentru Fizică mai bine decât însăși Matematica și Fizica. Matematica, Fizica, Chimia, Științele-Naturale, Astronomia și Sociologia la un loc — a ținut să precizeze Ministrul italian, care, vom observa noi, este un jurist sociolog — nu fac un om și mai puțin un om de Știință”.

Așa dar: întoarcerea la Clasicismul greco-latin, formal, filologic, prin Școală; întoarcerea la concepțiile de armonie preconizate acum patru veacuri de Umanisti. Iată temeiul de dezvoltare al spiritualității italiene din zilele noastre, repus în valoare prin cea mai adâncită și larg-cuprinzătoare Reformă școlară, din câte s'au preconizat și aplicat acolo dela Giovanni Gentile până azi.

Cine își dă osteneala să se gândească la excepționala înghesbare administrativă pe care a reprezentat-o Roma în momentele ei de expansiune imperială romană, va afla desigur cu emoție că zările italiene din ultimul timp au adus știrea găsirii la Ostia (portul Romei vechi, dela Gurile Tiburului) a două noi fragmente din plăcile de marmoră ale Fastelor Anale, care, cu un cuvânt anacronic, au putut fi definite „Monitorul Oficial” al Impărației Romane.

Bucățile de marmoră pe care se găsește săpate tot felul de decrete, au fost găsite printre lespedele de piatră cu care era așternută pe jos o prăvălie din port. Căci, după cum se știe și dela Histria dobrogeană și din ori care altă așezare străveche, materialele de construcție și-au preschimbato mereu întrebuințarea, dată fiind tocmai scumpetea, sau dificultatea cioplirii lor, cu mijloacele de atunci. Asemenea decrete se află la Romani în vâzul publicului, pe zidurile Templului, sau ale Curiei magistrale. Pe aceste plăci de marmoră, înalte uneori de trei metri și late de aproape un metru, se înșirau an de an numele Consulilor Romei și ale edililor care fericeau, în numele celor dintâi, locul. De aci și glorioasa denumire de „faste”, sau „anale”. La Ostia, sucursala cea mai apropiată și mai strâns tributată a Capitalei, toate aceste plăci au fost distruse, sparte și risipite prin casele oamenilor folosind ca praguri de uși, sau ca plăci de pavat. Observația — care este a lui Guido Calza, directorul săpăturilor arheologice dela Ostia — trebuie să apară cel puțin surprinzătoare pentru ceace s'a întâmpnat cu antichitățile greco-romane dintre Dunăre și Carpați: nimicirea, risipirea acestora nu trebuie să mai fie considerată drept specifică acestor câi naturale de primă invazie, de vreme ce la Ostia,

(Urmare în pag. 7-a)

Eglogă

Din ciclul „Renașterea”

Nimfa din zăvoiu de mai sus aseară
Ca o rază caldă și trandafir
A venit să ceară
Râul mic al nostru în căsătorie.

Adusese 'n luntrea unui nufăr daruri,
Risipite 'n apa limpede, de stele,
Și ca niște faruri
Lumina prundișul în adânc cu ele.

S'au jucat întreaga noapte împreună
Ca un fulg de albă, ea, și de ușoară,
Și'n argint de lună
El, ca un albastru cântec de vioară.

S'a spălat pe urmă veselă pe față
Intr'o undă care poposise-agale,
Și de dimineață
A fugit cu apa râului la vale.

N. DAVIDESCU

O carte a „Rasei”

de TOMA VLADESCU

În mijlocul pasionantelor polemici ale „Rasei” apare, la noi chiar, o carte care privește însăși biologia ei — și mirarea mea nu este mică acum când am sentimentul că această carte se consideră oarecum rezervată numai specialiștilor, oamenilor, cum se spune, de meserie.

D-rul Banu, autorul acestei prodigioase cărți, a făcut totuși mai mult — și cred că L'Higiene de la race constituie o sumă de preocupări proprii să ne intereseze pe toți în gradul cel mai înalt și cu un accent aproape vital. În alte țări, cărți de atâta sinteză determină adevărate revoluții ale opiniei și imi amintesc că în Franța de pildă cărțile recente ale unui Vialleton, de stricte interpretări biologice de altfel, au format obiectul unor debateri care au pus în discuție nu numai evoluționismul spencerian, nu numai darwinismul, dar toată mișcarea de idei a veacului al XIX-lea. Este puțin o țară a timpului nostru, încă destul de raționalist, încă destul de cartesian, care ne lasă să credem că nu ar fi demn de studiu inteligenței decât lucrul abstract și de o invisibilă viață.

Dar viața reală? Dar lucrul palpabil — dar această natură pe care o trăim și care, cu legile ei, ne obligă! Materia, ea însăși — să fie oare mai puțin misterioasă? Dar o „știință”, pentru ea să o disprețuim atât?

Gerard de Nerval și Baudelaire desigur — și toată poezia în general — au știut să arate câtă transfigurare constituie această toată atât de inseșabilă materie, câte luminoase secrete dorm în ea și câte vaste posi-

bilități ascunde! Iar Maeterlinck a știut să simtă — Avant le Grand Silence — că materia e probabil tot „spirit”, după cum spiritul se poate foarte bine întâmpla să fie undeva, sau într'un fel, „materie”. Că „substanță”, adică, e una!

Imi amintesc cuvântul lui Anatole France care nu mai citia cărți de metafizică, decât numai așa „comme des romans moins amusants”. Cred că bătrânul desabusat din tristul lui Jardin d'Epicure și-ar fi putut găsi totuși o curiozitate mai sigură, dacă nu o soluție chiar, în cărțile de biologie! Viața... Așa cum apare, vizibilă, palpabilă, cu impetuosul ei triumf continuu — câtă consolare pentru toate scepticismele, câtă îndoială începe să apară în fața scepticismului chiar!

Cu acest sentiment mărturisesc că am luat cartea d-rului Banu. Ea și-a făcut drumul ei. Citesc că s'a tradus în italiană, și că altă traducere se va face în limba germană, după această primă ediție a ei care este franceză. Foarte bine! Așa dar numai pe noi se pare că nu ne interesează — fiindcă n'am văzut-o aproape nicăieri discutată. Fără niciun surâs; e trist!

Eu aș mărturisii totuși acum că am citit cu o curiozitate mereu crescută cele aproape 400 de mari pagini de nu știu ce aristocrată discreție, ale acestei cărți pe care n'o lasi ușor din mâini.

O „higienă” a „rasei”: probleme de eugenie veți zice. Nu, — sau poate numai pentru cine vrea, — dar autentice probleme de cultură în sensul

ELOGIUL PĂCII

de N. CREVEDIA

Nu de mult, una din serile Capitalei — aceste superbe seri verzi bucureștene, pline de răcoare și de cântece — a fost înspăimântată de niște tunete și bombardamente din senin care se auzeau spre Nord.

Panica a fost de scurtă durată. Lumea ieșită în stradă cu totul altceva. Dinspre Miază-Noapte, de pe lângă aeroporturile Pipera și Băneasa, o artilerie ușoară și „vizibilă ca toate artileriile, trimetea în văzduhul nopții acelea de vară plină, feeria unui bombardament de artificii.

Evenimentul — căci a fost un adevărat eveniment pentru bucureșteni — a durat aproape o oră și publicul ieșit în balcoane, ori urcat în pomi și pe acoperișuri, nu se mat

sătura privind. E frumos, într'adevăr, un spectacol cu fochi de artificii! Eu, având beneficiul că locuiesc chiar în marginea acestui lac pe care o municipalitate din ce ce mai apleacă spre urbanism și artă îl face din ce în ce mai fermecător — m'am bucurat din plin de feerie. La începutul bombardamentului, nu s'au văzut în aer decât niște ghiulele trimise în sus de o sfoară de fum, apoi din ele s'au desfășurat niște pomii înfloriți, de toate culorile: zarzări și peri albi, coroanele roze ale unor piersici, vâșni de Japonia. Apoi, din niște gheme s'au aprins pe cer niște pomii de „Crăiun” — cum le spunea frageda Ionica, fiică a lui G. Mihăescu, din în balcoane, ori urcat în pomi și pe acoperișuri, nu se mat

horticenii mari cât niște pa-rașute. Tirul se înțelege din ce în ce și depe plia neagră a nopții săreau uriașe doabe coapte, apoi ramuri de sălcii verzi, păpădii și nicovale în plină activitate. O scurtă pauză și, în tăcerea de cimitir a nopții, artileria dintre răchii trimetea iarăși snopi de flori; apoi, explozii ca niște aștri sjarămați, o ploaie de pietre scumpe, ori stele care se sting...

Mai văzusem așa-ceva și cu alte ocazii, în străinătate. Acum doi ani, la Expoziția universală din Paris, cerul altminteri invisibil al Cetații, se ilumina seara, de două ori pe săptămână, de astfel de fericiți populari, iar la Versailles, cu prilejul acelei „Fête des eaux”, sârbătoare anuală, câteva zeci de mii de oameni gustau, între altele, și miea de nopți a unei ore de jocuri de artificii, care innăta, tot așa, în atmosferă fire de ovăz și de porumb, rochii de lumină, brățări și nestemate, ca o amintire, probabil, a strălucirii Curții Ludovicilor, mari amatori de astfel de Paradise reci...

În București, în acest București care cu fiecare vară, crește și întinereste — o seară e o minune. Spre margini mai ales, pe lacurile acestea de bărci, cu lumina, muzică, răcoare și idile.

Muntele care tonifică și dă poftă de viață, băfăie și el de lume și petrecere.

Iar marea, marea acestor trei luni de vacanță și de soare, când livezile apelor sunt mai colorate și mai galeșe; când stelele mari cât floarea soarelui și aleile nesfârșite ale lumii duc spre marile necuri ale dragostei; marea, cu perechile ei, coapte ca niște fructe; cu orchestrele ei de spumă și de mătăse; este, toată, dela Bugaz până la Ekren — o nuntă...

Din gări și depe aeroporturi, altă lume pleacă, spre alte zări și mări „mai calde”, mai pline de voluptăți...

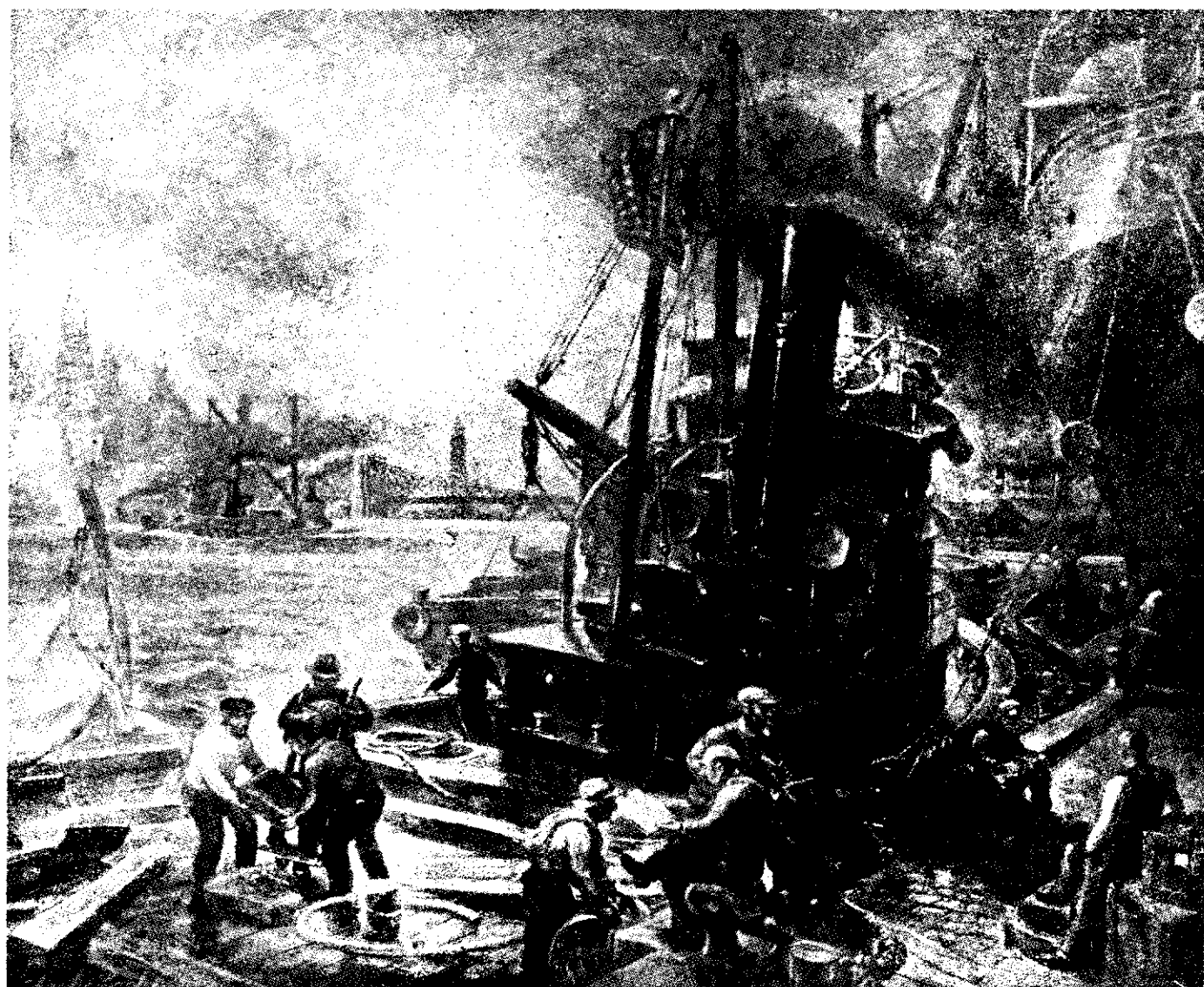
Spectacole cum a fost acela depe lacul Herăstrău, oferit oaspeților străini cu ocazia expoziției „Muncă și Vobună”, sunt spectacolele specifice epocilor de pace. Așijderea holocausturile grădinarilor de vară. Și tot așa, viața care se trăiește din plin sub corturile de piatră ale mușilor și pe litoral. E pace'n lume și oamenii se fericesc...

Dar, vai, în aceeași seară chiar, după ce fericeul bombardament încetase definitiv, pe deasupra Capitalei s'au văzut mișcându-se pe cer un grup de trei lumini, de se părea că merge pe boltă însuși Carul-Mare al ciobanilor și ai navigatorilor. Era un avion militar care-și făcea obșnuitul exercițiu de noapte...

Și tot atunci, ca în multe seri de astfel, de undeva, din altă margine a orașului, pe cer s'au plimbat niște nule lungi de lumină și niște comete ca de ceață. Cineva par'că din acea margine a acestui Paris al Răsăritului, un astronom, un vrăjitor sau însuși Dumnezeu aprinde o lampă electrică de buzunar, uriașă, și se uită prin cer, să vadă ce mai e pe acolo? Acestea sunt reflectoarele militare.

Adesea, lanul de lumini de pe lacul Herăstrău se sting pentru câte 20 de minute și apa se'ntunecă așa ca o Mare Neagră prevestitoare de rele. Intregul București coboară atunci în besnă. Și'n munți, câteodată, se sting lămpile pentru 20 de minute și întregă Valea Prahovei pare un tunel nesfârșit. Deunăzi, pe plajă, aparatele de radio și zările au adus o știre care i-a înflorat nițel pe nuntași. Parte din ei chiar, băbății cei cu anumite bilete galbene în portefeulle, au și părăsit veștile fierbinți ale nisipului și atlasurile matinale ale valurilor. În Pullmanul cu canapele albastre, moi,

(Urmare în pag. 4-a)

Charles Locke

In port

(Urmare în pag. 4-a)

SCRITORI CRONICA LITERARĂ CARTI

de CONSTANTIN FANTANERU

Cu acest capitol încheiem cercetarea noastră asupra producției lirice celei mai recente. Ultimele observații le vom face privitoare la domeniul de care ni se pare că se îndepărtează poezia tânără și pe care l-am numit al „analizei” și al „contemplației” și l-am opus spațiului de mister și viziune magică. Arătând ceea ce este poezia pe care o studiem, nu înseamnă că urmăm să-i scădem nivelul. Până acum ne-a preocupat ceea ce este această poezie; scoțând în evidență și ceea ce nu este ea, năzuim să o definim mai limpede, aplicându-i nota diferenței specifice. Am stabilit că în poezia nouă domină imaginile. Excesul imaginilor înseamnă supremație în spirit a lumii văzute, a lumii apropiate de noi, în care ne mișcăm și cu care avem atingere, dar pe care nu putem să o stăpânim și pe care, cu cât o vedem mai lângă noi, cu atât ni se pare mai misterioasă! Lucrurile lumii vizibile sunt semne, sunt simboluri — sunt „rune”. Ce vor să spună, ce tălc ascund, ce se leagă aceste semne? Ca răspuns la întrebare, vine poezia analogiilor și a corespondențelor! Pentru ce să ni se pară însă lumea plină de semne? Pentru ce, tot ceea ce cuprindem cu mâinile, ceea ce vedem sau auzim, să nu fie realitate de aici, cu un rost aici, omenească, al nostru, urșit pentru noi, iar nu pentru altceva, de dincolo? Așa dar, putem vedea lumea cu lumina soarelui sau cu lumina lunii? În lumina lunii, lucrurile sunt „sublunare”, semne de mister.

Făpturile toate, știute și neștiute,
I-oart'o semnătură — cine s'o înfrunte?
Crimii muntelui — subitunari
S'o duc neajunsă pe creștet.

(La câmpăna așelor, 55)

Cuvântul „sublunar” nu aparține numai atitudinii poetice, ci și gândirii filozofice. Prin „sublunare”, școala pitagoreică înțelegea lucrurile lumii pieritoare urșite desordinei; probabil imperiul vast al imaginilor, cel ce ne turbură mai profund, fiindcă în el stăruie principiul dorinței și al neliniștii. Măsura lipsește din ceea ce ni se arată împovărat de mister, din ceea ce ne copleșește prin măreție, stărnindu-ne pasiuni peste puterile noastre. Sunt pieritoare cele văzute, tocmai fiindcă sunt supuse vicului, impermanenței, desordinei. Este o necumpătare și o dezordine a spiritului, care caută în afară de el, prin semne magice, o armonie cosmică. Să opunem lucrurilor „sublunare” o altă realitate a evidenței numerelor, a certitudinii

raporturilor și a funcțiilor cauzale. Dintr'odată, de peste lume, se vor reține umbrele lunare și se va deschide perspectiva solară a existenței, în care omul se înalță prin logică, — descendența sa din Logos, principiul divin intrucat în creație. „Spun înțelepții, o Kallikleis, că cerul, pământul, zeei și oamenii au ca legătură comună dragostea, ordinea măsură și justiția, și din pricina aceasta, o, iubite, numim toate cu numele de *cosmos*, care nu e nici desordine și nici destrămare. După cât îmi pare, nu îți seama de aceasta, deși ești filosof; ai uitat că egalitatea geometrică stăpânește și pe zei și pe oameni (ὁ ἰσότης ἡ γεωμετρικὴ καὶ ἐν θεοῖς καὶ ἐν ἀνθρώποις μέγα δέσποται) ai pierdut din vedere geometria (γεωμετρία γὰρ ἀμείλιξις.)” (Platon, *Gorgias*, 507. e). Egalitatea geometrică ne face să ne gândim la proporționalități, la măsura prin asemănare, prin destin comun. Evidența decisivă este însă a egalității numerice, fiindcă „o esență este astfel constituită, încât indiferent de condițiile ei fizice și psihologice, ea este general valabilă. Conținutul de judecată $4+3=7$ este valabil chiar dacă a fost găsit la mașina de calculat, chiar dacă nu este nici menit să ia act de el, chiar dacă speța omenească ar dispărea, chiar pentru ingeri și zei, indiferent ce metodă ar întrebuița ei, ca să ajungă la acest rezultat”. (Camil Petrescu, *Husserl, Istoria filosofiei moderne, vol. III* 386). Se pare că spre a ajunge la evidența lui $4+3=7$ nu se utilizează demonstrația. Este o intuiție și deabia dela ea înainte, sprijinindu-se pe ea, se poate construi o metodă. La ce să ducă metoda? La certitudinea că lumea este *cosmos*, este măsură, ordine, justiție, etc... Metoda evidenței numerelor ar muta deci lucrurile din imperiul lor de „imagini”, din „imaginație”, în centrul solar al logiceii, acolo unde este mai mult liniște, fiindcă domnește cauza și analiza! A căuta cauzele lucrurilor înseamnă a căuta cauza cea dintâi, „efficiens”, care este însăși creația. Este destul să crezi în cauze, ca să-l găsești pe Dumnezeu.

Remarcăm că împreună cu afirmarea existenței concrete și pozitive a non-eului, suntem obligați să admitem o altă existență, iar nu să o derivăm din opoziția cu existența eului.

Non-eul („Neființa”) există deopotrivă și în același grad metafizic cu eul (ființa) deși filozofia antică nu cunoaște această distincție.

Platon a încercat să cocileze poziția critică insolubilă la care se oprise Parmenide, admitând coexistența necesară atât a mișcării (ce caracterizează ființa eului) cât și a repausului (dovada non-eului și a științei).

„Între repaos și mișcarea eului și a lumii, este aceeași situație ca în dorința copiilor de a le avea, în visul lor, pe amândouă” — spune Platon. 1)

Prin urmare între eu (ființă) și contrariul absolut al eului (neființă), care este neantul,

există un termen intermediar, care este non-eul. Și non-eul este deci un lucru real. „Eul și non-eul sunt aspectele corelativale ale aceleiași realități” observă Victor Brochard. 2)

Odată întemeiată și admisă existența pozitivă și metafizică a non-eului, cum explică Platon eroarea? Pentru că, excepționând premiza că „rațiunea măsoară existența”, pe care Platon o menține intactă, deopotrivă cu Parmenide, — doctrina lui diferă însă, în totul, de aceea a predecesorilor săi. Nu doar că admite existența non-eului, dar inovația, am zice, revoluționară, a platonismului, se recunoaște în ceea ce s'ar putea numi, cu un termen modern, „pluralismul” acestei filozofii.

Existența teoretică dar pozitivă a non-eului l-a adus pe Platon în fața aceleiași dificultăți majore pe care Parmenide o rezolvase aproape în mod despotoc. „Unitatea” realității și a lumii, Parmenide o decretase lesne, împreună cu afirmația că „nu există decât eul”, deci întreaga existență o cunoaștem cu certitudine și este adevărată în chip absolut de vreme ce, toată, este cuprinsă și măsurată de rațiune.

Constatănd indubitabil existența concretă

Poezia soarelui și poezia lunii

laire ou logique non en ce sens que tout y serait réduit au discours rationnel, loin de là, mais en ce sens que la lumière du Logos y domine, la poésie prend sa vraie nature et se dégage pour elle-même en faisant naître des abîmes et des blessures de l'esprit, ou de l'intuition-émotion créatrice, son monde d'images lui-même”. (Jacques Maritain, *Signe et Symbole*, pag. 125). Am ajuns așa dar pe tărâmul creștinismului. Nu este vorba totuși de o poezie creștină, catolică sau ortodoxă, ci de o poezie care își are izvoarele într-o lume „cosmos”, adică podoabă, ordine, justiție”. În care misterul nu duce la tristețe, metafizică, ci la smerenie și contemplație. O lume în care este cu putință cunoașterea fiindcă se postulează o evidență logică, și a cărei întocmire finală se descoperă prin analiză. Se întâmplă însă ca această lume rațională să fie apărută în primul rând de poezii creștine, pentru că din ea, cei cari nu o pot concepe, exclud de obicei pe Dumnezeu. Și cine ar putea să așeze mai bine „lucrurile”, „imaginile”, semnele lumii decât însuși Dumnezeu? Cine le poate lumina și șterge pata sublunară, mai sigur decât el care le-a creat și le-a dat rost să fie? Este totuși greu să descoperim prezența lui în tot ce simțim și cuprindem.

Cu toată creatura
mi-am ridicat în vânturi rânile
și-am așteptat: oh, nici o minune
Inu se'mplinește.
Nu se'mplinește, nu se'mplinește!
Și totuși cu cuvinte simple ca ale
Inoastre
S'au făcut lumea, stihurile, ziua și
Ilocul.

Cu picioare ca ale noastre
Iisus a umblat peste ape.

(Lauda somnului, pag. 75)

Fără îndoială, ceea ce ne preocupă înainte de orice sunt tocmai „cuvintele” noastre simple, — „lucrurile” și stihurile, — imaginile, mișcările și simțământele noastre! Ce ne vom face când toate acestea își vor pierde sensul, cu toate că ele au avut unul, din moment ce prin ele există ceea ce există? Dar ele își pierd sensul logic numai în vis, sau în imaginație, și atunci, spre a-și păstra echilibrul, se transformă în simboluri, creiază analogii și

corespondențe. Importanța lucrurilor crește colosal, pietrele albastre devin bucăți rupte din cer, cu puteri cerești, ochii veninoși ai șarpelui sunt ochii păcatului și ai științei „stelele cad odată cu sufletul nostru, etc., etc. Se naște gândirea magică, de care rămâne legată, cum am observat, soarta unci anume poezii. Când această poezie se ridică până la gradul de sublimare folclorică, — și deci însumează sensurile metafizice ale unei colectivități vaste, — cum am stabilit la d. Lucian Blaga, — valoarea ei de transcendență se impune de la sine, cu loc decisiv în cultură. Despre ea nu vom spune că derivă din onirism, suprarealism, etc... Poate că rădăcinile ei sunt foarte îndepărtate în sufletul popular. „Peu importe au surplus que la signification du signe soit oubliée au cours du temps, ou transformée, ou restée obscure et indistincte; l'essentiel est qu'il y ait signe et signification. Ne sachant pas au juste ce que signifie tel signe, le voila libre de signifier tout pour moi. En un sens, la joie poétique et l'exaltation affective n'en seront que plus vastes et plus indéterminées”. (Jacques Maritain, *op. cit.* 123).

Sublimarea folclorului dă imaginilor o ordine, un sens, construște cu ele o lume magică, o lume de analogii, treaptă de cunoaștere și apropiere de *cosmos*. Dar am văzut că lucrurile își pierd ușor înțelesul, acele lucruri cu care s'a făcut lumea, stihurile, mersul lui Iisus pe ape!

Acum intervin iarăși poezii creștine, ca să ocrotească prin cuvântul lor imaginile, lucrurile, semnele, tot acest material fără de care nu este cu putință poezia. Căci obiectul poeziei nu sunt „visurile”, nici „vedenile”, sau „ideile”: „C'est cette sainte réalité donnée une fois pour toutes, au centre de laquelle nous sommes placés. C'est l'univers des choses visibles auquel la Foi ajoute celui des choses invisibles. C'est tout cela qui nous regarde et que nous regardons. Tout cela est l'oeuvre de Dieu, qui fait la matière inépuisable des récits et des chants du plus grand poète comme du plus pauvre petit oiseau”. (Paul Claudel, *Positions et Propositions*, pag. 165).

În această „sfântă realitate”, lucrurile nu-și vor pierde semnificația, ci vor rămâne cu

semnificația lor întreagă. Această semnificație va fi însă a dragostei pe care le-o acordăm. „Quand la Bible se sert des choses créées pour désigner des réalités éternelles, elle le fait non pas comme un littéraire étourdi qui chosait au petit bonheur dans son répertoire d'images, mais en vertu d'une convenance intime et naturelle, puisque de la bouche de Dieu qui a créé chaque être en le nommant ne peut sortir rien que d'éternel. Il n'y a pas une séparation radicale entre ce monde et l'autre, dont il est dit qu'ils ont été créés en même temps (Creația cuncta simul), mais des d'eux se fait l'unité catholique, en des sens divers, comme ce livre dont il est dit qu'il est écrit à la fois *dedans et dehors*”. (Op. cit. p. 174).

Ar mai fi de spus câteva cuvinte despre aspectele ce le cuprind uneori neînțelegerea dintre adepții poeziei solare și ai celei sublunare. Ar fi să mergem prea departe cu niște principii pe care nu le-am scos destul de sub valul metaforic. Am isbit să spunem ceea ce am năzuit prin poezia soarelui și poezia lunii? Citi-torul a observat că am tratat chestiunea mai mult istoric.

Prin ce se caracterizează domeniul pe care ni se pare că l-a părăsit producția lirică cea mai recentă? Nu trebuie să se înțeleagă că el aparține lirismului religios cu exclusivitate, sau vreunei concepții raționaliste despre lume! Pentru că poezia nu este în sine, nici religioasă, nici filozofică, ea este numai poezie; o elaborare spirituală, cu un anume scop, și după anume formă! Este vorba însă de o atitudine mai lăuntrică decât decât însăși poezia, ceea ce dăinuie în autor, inexprimabil, și ceea ce constituie starea lui de om, înainte și după creație. La această stare de om se gândește Paul Claudel, și ea se dovedește a fi o realitate fundamentală, când poetul catolic o definește la Mallarmé:

„Je l'appellerai la sympathie avec la Nuit, la complaisance au malheur, l'amère communion entre les ténébres et cette infortune d'être un homme”. În starea de om pot intra toate acestea. Dar nu numai acestea! Am descris și conținutul care se opune acestora, pornind de la încredințarea că lumea ascunde la temelii sale o evidență, și că sufletul omenească este sediul acestei evidențe. Vom numi prin urmare evidențe desigur, și iubirea, care, ca și adevărul teoretic, este

un drum spre Dumnezeu. Evidența este și ea o stare, ca și aceea „infortune d'être un homme”.

Dar ea nu face „l'amère communion entre les ténébres”, și ea nu declară: „La vraie vie est absente. Nous ne sommes pas au monde”, (Rimbaud), ci, sub lumina acestei evidențe, lumea este ceva, ceva ce apare spiritului ca un tot, un „cosmos”, un „întreg”, pe care mîntea e menită să-l descompună în părțile lui, să-l analizeze, spre a-l face a-l său și spre a-l iubi. Jacques Maritain numește această stare de a fi omenească „le régime solaire du primat du Logos”, pe care, ca și Claudel, o opune regimului nocturn al tristetei imaginăției.

Întrebându-ne expresii asemănătoare cu ale filosofului catolic, prin „poezia soarelui” și „poezia lunii”, am urmărit să definim două stări omenești, îndreptățite deopotrivă ca izvoare ale poeziei. Ele sunt poate, două fețe ale aceleiași probleme: poezia, care e unică.

Leagăn de ingeri poeme de Matei Alexandrescu

A apărut de curând, în „Biblioteca pentru toți”, culegere de poeme „Leagăn de ingeri”, a d-lui Matei Alexandrescu.

„Leagăn de ingeri” s'a tipărit întâia oară în colecția „Gândirea”, ed. „Cartea Românească”, în 1935. Publicarea poeziilor d-lui Matei A-

Matei Alexandrescu

lexandrescu în ediția de popularizare a „Bibliotecii pentru toți” subliniază într'un mod sigur calitatea lor de a fi, între altele și asimilabile de un public mai larg. Ne vom ocupa în curând, într-o cronică desvoltată, de „Leagăn de ingeri”, restrângându-ne acum doar să anunțăm cititorilor cartea.

Cronica ideilor

Platon și originea pluralismului

de MIRCEA MATEESCU

Platon și-a dat cel dintâi seama de lipsa de temeinicie a doctrinei lui Parmenide, potrivit căreia, nu există decât eul rațional, care cuprindând întreaga realitate, o cunoaște direct și adevărat (cu certitudine) — non-eul nu există, deci nici eroarea.

Remarcăm că împreună cu afirmarea existenței concrete și pozitive a non-eului, suntem obligați să admitem o altă existență, iar nu să o derivăm din opoziția cu existența eului.

Non-eul („Neființa”) există deopotrivă și în același grad metafizic cu eul (ființa) deși filozofia antică nu cunoaște această distincție.

Platon a încercat să cocileze poziția critică insolubilă la care se oprise Parmenide, admitând coexistența necesară atât a mișcării (ce caracterizează ființa eului) cât și a repausului (dovada non-eului și a științei).

„Între repaos și mișcarea eului și a lumii, este aceeași situație ca în dorința copiilor de a le avea, în visul lor, pe amândouă” — spune Platon. 1)

Prin urmare între eu (ființă) și contrariul absolut al eului (neființă), care este neantul,

există un termen intermediar, care este non-eul. Și non-eul este deci un lucru real. „Eul și non-eul sunt aspectele corelativale ale aceleiași realități” observă Victor Brochard. 2)

Odată întemeiată și admisă existența pozitivă și metafizică a non-eului, cum explică Platon eroarea? Pentru că, excepționând premiza că „rațiunea măsoară existența”, pe care Platon o menține intactă, deopotrivă cu Parmenide, — doctrina lui diferă însă, în totul, de aceea a predecesorilor săi. Nu doar că admite existența non-eului, dar inovația, am zice, revoluționară, a platonismului, se recunoaște în ceea ce s'ar putea numi, cu un termen modern, „pluralismul” acestei filozofii.

Existența teoretică dar pozitivă a non-eului l-a adus pe Platon în fața aceleiași dificultăți majore pe care Parmenide o rezolvase aproape în mod despotoc. „Unitatea” realității și a lumii, Parmenide o decretase lesne, împreună cu afirmația că „nu există decât eul”, deci întreaga existență o cunoaștem cu certitudine și este adevărată în chip absolut de vreme ce, toată, este cuprinsă și măsurată de rațiune.

Constatănd indubitabil existența concretă

a non-eului, Platon a fost condus să consimțea că există o varietate multiplă de „lucruri” și de „idei” corespondențoare acestora.

Prin urmare, tot atâtea idei corespondențoare lucrurilor, câte lucruri există în „neființa” non-eului.

Dar atunci când vom cunoaște cu certitudine, cum se reface „unitatea” acestor idei multiple, cum mai identificăm adevărul, separându-l de eroare?

Este cunoscut principiul estetic-moral al filozofiei platonice. Prin participarea la Ideea de Bine, care este o idee esențială superioară tuturor celorlalte, se reface unitatea lumii și se descoperă certitudinea, adevărul. O rea cunoaștere, este una falsă, este eroarea, care există ca atare, diversificând realitatea, în loc să ajute la unificarea ei.

În cele două lucrări ale sale („*Théétete*” și „*Sofistul*”) Platon duc până la ultime consecințe acest punct de vedere.

Dacă rațiunea, prin natura ei, este sintetică, deci, participând la ideea superioară de Bine, reface unitatea realității, stabilind adevărurile existențiale, atunci cum este posibilă, eroarea? Cine o produce, cum la naștere și cum se stabilește?

Să vedem ce înțelege Platon prin *depărțarea de rațiune*: „Când operațiunea (gândirii) se face, în tăcere, în suflet, de către rațiune, nu există (o altă n. a.) opinie. Când, dimpotrivă, această stare de suflet, nu este opera rațiunii, dar a senzației, cum să o calificăm altfel decât operă a imaginației? Imaginația este un amestec de senzație și opinie”. 3)

Deci „sensația” și „opiniunea”, produce

ale „imaginației”, lată origina eroarei, după Platon. În termeni actuali, am zice că eroarea intervine acolo unde naște empirismul, adică lipsa de unitate. Această propoziție ni se pare de un preț remarcabil pentru constatarea pe care le vom face, până la urmă, pe marginea filozofiei moderne. În preocuparea actuală, logica analitică trece înaintea celei sintetice, după cum vom avea ocazia să aflăm, când vom ajunge la autorii de astăzi Fenomenalism empirist al epocii noastre, conducând la depărțarea de ceea ce s'ar putea numi „centrul lumii”, era denunțat teoretic, de Platon, cu mii de ani în urmă, drept principiu al eroarei. Brochard scrie, la rândul, în lucrarea amintită „Gândirea discursivă este subiectul eroarei” (p. 28). Dacă, potrivit doctrinei lui Platon, sufletul posedă mijlocul de a se ridica la cunoașterea perfectă prin dialectică, eroarea nu poartă altceva decât frazele neconforme dialectice. (Sintetice). Eroarea, în concepția lui Platon este deci, într'un sens, negativă, pentru că raportând aceste date la Ideea de Bine — (criteriul certitudinii, și a adevărului), eroarea apare ca o „ignorare a moraliilor” dacă nu cumva chiar ca o ignorare a logicii.

Teoria platoniciană ridică totuși obiecțiuni întemeiate. Platon nu renunță la vechia idee de a „măsura realitatea cu rațiunea” — ceea ce, odată cu existența logică a non-eului, conduce la următoarea alternativă critică: „sau falsă judecată corespunde unei legături reale a faptelor — și atunci nu există eroare, sau trebuie să renunțăm a mai identifica rațiunea cu realitatea”. (Brochard, *op. cit.* pag. 36-37).

Ajungem la „sciziunea dintre gândire și obiect” pe care Platon niciodată nu a admis-o.

Apoi, Ideea de Bine, ni se pare că este un criteriu insuficient și uneori impropriu, pentru stabilirea Adevărului și implicit a eroarei. În special adevărul științific, privind realitatea fenomenală, empirică, nu văd cum se poate recunoaște prin raport la Ideea superioară de Bine.

Brochard remarcă o nouă situație critică a doctrinei lui Platon, derivând din existența certă a non-eului: „sau admitem, că Leibnitz, că posibilul este alt lucru decât realul — atunci eroarea poate să fie explicată, dar cu condiția că s'a intervenit un principiu de libertate inconcilabil cu sistemul lui Platon; sau se susține că tot ceea ce e posibil este real”, atunci eroarea se confundă cu „ignorarea”, ceea ce Platon refuză să acorde”. (Op. cit. p. 39).

Acest principiu de libertate în cunoaștere, la care ne-am oprit devine însă, operant, în filozofia carteziană și este desigur cel mai important factor care trebuie discutat în problema eroarei, cum vom avea prilejul să arătăm în altă parte.

1) Cf. V. Brochard, „De l'Erreur”, pag. 24.
2) Op. cit. pag. 26.
3) *Théétete*, 190 A. Cf. și V. Brochard, *op. cit.* p. 28.
4) V. Brochard, *op. cit.* pag. 35.
5) Brochard scrie în lucrarea sa, la pag. 40: „Dacă logic, eroarea este pozitivă, este pentru că metafizic, neființa (non-eul) există”.
6) Ca de ex. Spinoza.

Vladimir a descoperit Marea Neagră

de NEAGU RADULESCU

Pe faleză, răsturnat cu mâinile sub cap, Vladimir pescuia stele.

Nu era astrolog Vladimir Doloman, dar în noaptea asta aștepta de ore înregi ca și obișnuții pescari amatori ai digului, să-i cadă într-o undiță a închipirii o stea.

Departa de el gândul că ar fi vrut să jefuiască cerul. Nu. El s'ar fi mulțumit să-și găsească steaua lui așunsă după vreo tufă de luceferi sau pierdută în marea care plescăie alături și s'o blesteme.

Dar fiindcă stelele deși seamănă uneori cu butoanele de sonerie, n'au cărți de vizită dedesubt, Vladimir aștepta în zadar și se dojea singur. Era încă tânăr. La treizeci de ani ar fi putut să înceapă altă viață cu succes.

Dar nu știa să înoate. Avea un viitor aproape strălucit. Fusesse numit de câteva luni inginer la o serioasă societate americană de petrol. Dar nu știa să meargă cu bicicleta. Moștenise un nume onorabil și suficientă avere.

Dar dansa cu un cal de tramvai. În chiloți de baie avea un corp bine proporționat. Nu începuse să-i cadă părul cum se întâmplă de obicei cu unii tineri studiosi, mânca bine, dormea la fel și fotografia profilului său cu o dedicație neroadă dedesubt ar fi putut să suradă la multe domnișoare pe masa de toaletă, sub pernă, în scoarțele cărții de engleză sau în rama oglinzii.

Dar îi era frică de crabi. Și Mirela înota, sbura cu bicicleta, dansa și mai ales nu îi era frică de crabi. Ferestrele vilelor depe faleză și-au lăsat pleoapele: vilegiaturistii se culcă devreme.

Vladimir tresare. O familie. Fetița fuge înainte topăind într'un picior. Doamna se leagănă prea mult pentru vârsta și butucile ei ieșite din șort și domnul care deabia își împinge dedinapoi burta, grație bascului pleostit depe cap și pepenului galben pe care îi duce în palmă, seamănă leit cu un tablou al lui Carol Quintul.

Vladimir știe că trebuie să se întoarcă și ea dela restaurant și cum se scurg minulele, inima lui se strânge ca un burete. Își aduce aminte că senzația asta n'o simțea decât la tezele din liceu sau la sau la examenele dela Poli-tehnică, deși el fusese mereu Vladimir H. Doloman premiantul întâiu. V. Haș zis și Cosinus pe care îl trăgea din spate desperat Agapie Ionescu și odată cu el plângăreț tot șirul de bănci — suflă V. Haș! cui ne lași mă Cosinus, dă-o dracului! — și Cosinus strecura o fițuică savantă salvând tot șirul de gâgăuți. Acum însă, pe el nu-l poate salva nimeni...

Vladimir întoarse atent capul și se ascuse după speteaza băncii. Se auzeau pași însoțiți de câteva hohote de râs.

Familia ei. Întâi domnul Corodeanu cu doamna și în urmă ca deobicei Mirela escortată de-o șleahță întreagă de tineri.

Hotește, Vladimir trage cu urechea. — Am mâncat bine la „Vraja mării” — își mângăie fericit pântecul domnul Corodeanu — dar să mai încercăm și în altă parte.

— A nu! — se înspăimântă doamna — Mirela, fetița mamei trebuie să danseze!...

Grupul se strânge în fața vilei. Bătrânii se retrag urcând greu scările, numai Mirela mai rămâne pe scară făl-făind un batic.

— Salve, Bob!
— Pa, Mirela!
— Măine la șase Jac!
— Bai! Bai!
— Cucu! Cucu!
— Holariuuuuu! Holariuuu!

Vladimir strânge din mâsele. Marea asta care nu-i dă voce să audă tot. Dacă a mai spus ceva Mirela? Numai de n'ar veni șleahța la bancă să-l descopere. Dar șleahța pornește mai departe pe faleză fluierând. Numai el rămâne acolo cu ochii țagă la fereastra Mirelei.

Acum s'a aprins lumina. Măinile ei au deschis fereastra. Sunt aici, sunt aici, strigă un glas înăuntru lui Vladimir, transparentul se lăsa însă în jos, umbra ei mângăie de câteva ori pereții și apoi lumina se stinge.

Mai privește puțin perdeaua albă legănată de briză și pleacă încet așa cum face de douăzeci de nopți.

— Bună seara Mirela.
Și pe faleză nu rămân decât cei câțiva stâlpi cari poartă la gât în loc de cravată câte un bec electric anemic.

— Facem o tablă coane?

Agapie Ionescu, apariție rubicondă nu dă niciodată bună ziua. El întinde o mână în sus străjerește, zâmbind cu toți dinții lui mici de orez și te întâmpină ca un stop al Mangaliei, fie că te bălăcești în apă, fie că te plimbi pe dig, fie că infuleci la restaurant, fie că vi-sezi sub corturile colorate, fie că te odihnești la bragateria lui Amet Izet, cu aceiași frază: — facem o tablă coane? E convins că ursitoarele au avut grijă de el croindu-l cel mai mare tablăgiu și cel mai căutat bărbat al stațiunii.

— Le vezi p'astea Vladimir? Se uită după mine. Ei, orice ai spune, sunt un animal bine! — își ridică el pantalonii scurți, mângându-și burta care începe să se reverse peste curea cu o dărnice preotească.

Vladimir Doloman schița totdeauna un surâs. El consideră încă din liceu pe Agapie Ionescu un iremediabil caraghios. Dar un caraghios de care el avea nevoie ca de o necesitate fizică.

Viețile lor mergeau paralele! Unde era Vladimir, trebuia să fie și Agapie cu tumbule, giubuslucurile și tablele lui.

Profesor de istorie la un liceu din București, Agapie nu mai era acum în pantaloni scurți cu ștrandul pe-o ureche, cu nasul mic în vânt și doi ochi jucăuși, decât un elev de curs superior — ce e drept cam umflat, cam păros, cu vocea cam baritonă — pe care îți venea să-l întrebi: — ascultă bă, la ce ai rămas corijent anul ăsta? Tot pe Submarinul îl aveți la Greacă?

Și în seara asta Agapie dădu buzna în odaie explodând de bucurie.

— I-am ucis! Șapte partide și toate câștigate! Șapte, m'auzi?

Vladimir se ridică într'un cot somnoros. Ațipise.

— Iar ai venit târziu Agapie.
— Ei coane, am fost și eu în „vă-jială”.

„Văjială” în vocabularul lui însemna o promenadă prin întunericul plajei cu vreuna din sezonistele sentimentale.

— Dar tu? Ai vorbit cu Mirela?
Vladimir lăsă capul în jos.

— Nici astă seară? Formidabil!
Bine mă Haș-ule, se poate mă? De douăzeci de zile te ții după ea, pe faleză, la restaurant, pe plajă, oriunde și nu poți să-i vorbești.

— Nu știu să înot.
— Prostii! Intră coane în banda ei și îi seceri pe toți. Păi se compară vreunul cu tine?

— O să trebuiască să dansez.
— Ei și? Dansezi. La inghesuală nici nu se observă cine știe să danseze și cine nu.

Tu crezi că există dans? Pretext coane să te inghesui.

Agapie se așază părintește pe marginea patului mângându-și pășunea pieptului.

— Mă Hașule, tu m'ai învățat în liceu să caut în logaritmi și să desleg equații de gradul doi și eu n'am prins nimic. Lasă-mă să te învăț și eu una din alea patru.

Una și bună.
— Știu.
— Ce știi coane?

— Îți cunoasc metodele. Ochiul. Schopenhauer, bonjour, cum vă amuzați? — și se înorează; măine n'o să putem face plajă.

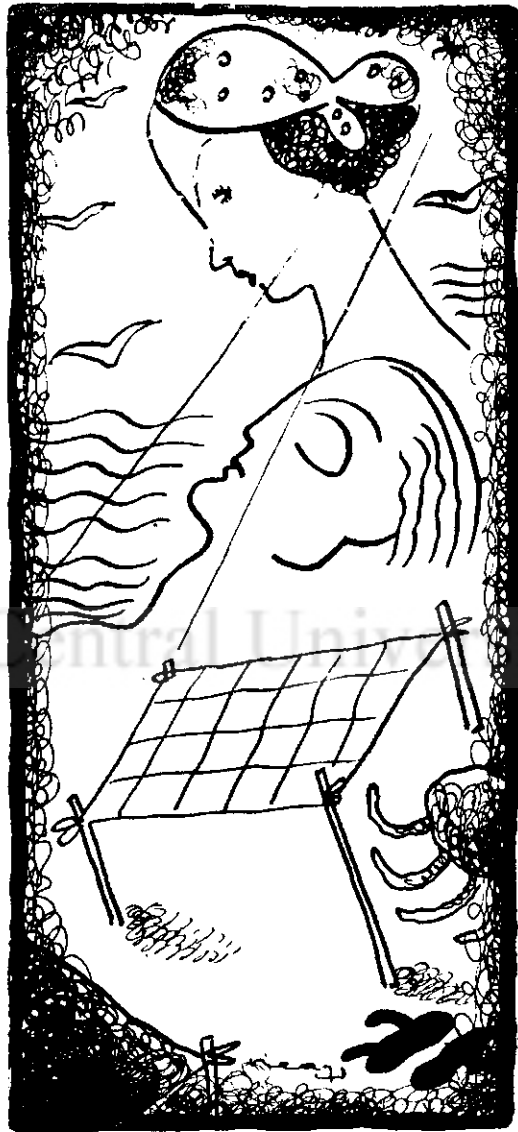
— Infailibilele domnule! — se rătoi Agapie revoltat și ridicându-se în pi-

cioare, își scoase pantalonii rămânând ca la solar, își rupse în oglindă câteva piei după arsura spatelui și predică plin de misiunea lui.

— Mă Hașule, de douăzeci de zile la restaurant ne așezăm lângă masa ei. Te uiți la ea în farfurie — iartă-mi cuvântul — ca un dobitoc. Ți-am spus tot mereu, te-am înghiontit pe sub masă — fă-i domnule cu ochiul, așa discret, ușor ca și cum ți-ar fi intrat o musculiță sub geană. Azi așa, mâine așa, până când o să-ți zâmbească. Fiindcă până la urmă îți zâmbește sigur. Si când ți-o zâmbi, te duce la ea ca un vechi cunoscut: — aici? Când ați venit? Și ea: — de câteva săptămâni.

Alteva ce mai faceți? — tu. Și ea: Bine, mă plimb. Și vă plimbaaaaai amândoi. Așa e mă Hașule în vilegiatură.

Cu Schopenhauer nu vrei să încerci. Spui că e o intelectuală. Mof. Femeile și intelectuale! Femeile sunt femei, coane. Asta ți-o spune Agapie Ionescu și în materia asta dă-mi voie să-ți spun că mi-am dat de mult doctoratul. Ia așeză-te lângă ea pe plajă și întins cu burta la soare, cu mâinile sub cap parcă ai visa, șoptește ca pentru tine câteva cugetări din Schopenhauer. Am volumul din „Biblioteca pentru toți” pe masă. Sau și mai simplu. De palmuit, nu te palmuiește, căci până acum pe mine nu m'a palmuit niciuna. Ea se

plimbă pe faleză. Tu te apropii încet, plictisit. Când se oprește să privească marea, te oprești și tu. Nu te uiți la ea. Te preocupă și pe tine imensitatea mării. Zeze!

— Dacă n'ar fi marea, ah, marea, câtă monotonie! (Tu).

Dacă nu-ți răspunde, plasezi un „hm!” și repeți figura.

— Câtă monotonie, cum vă amuzați? Așa mi s'a întâmplat mie cu Țuți.

— Că e mai multă animație la Mamaia, că Balcicul e mai pitoresc și turcii, vai turcii!...

Vorbe! Chestia e să poți să întreții conversația. Îți trebuie spirit, inventivitate. Să vorbești, să vorbești ca o moară stricată. Nici o pauză, că lași impresie urită și odată îți trânteste un bonjur și rămâi mofuz. Așa vorbești mereu până când simți momentul: — vai! ne plimbăm de atâta timp și nu ne cunoaștem. Imi dați voce: inginerul Vladimir Doloman.

Paf rămâne. Inghier! Și ea: Mirela Corodeanu. În fine dacă nu-ți convine nici așa, încerci ultima carte. E imposibil să nu reușească. Mă auzi tu Hașule — im-po-si-bil!

Te așezi la o jumătate de metru de cortul ei. Auzi? Observi când e singură. De asta n'am nici o grijă — hă! hă! hă! — o observi tu toată ziua, și deodată furios bați cu pumnul în palmă, te încrunți măsurând cerul ca și când ar fi moșia ta.

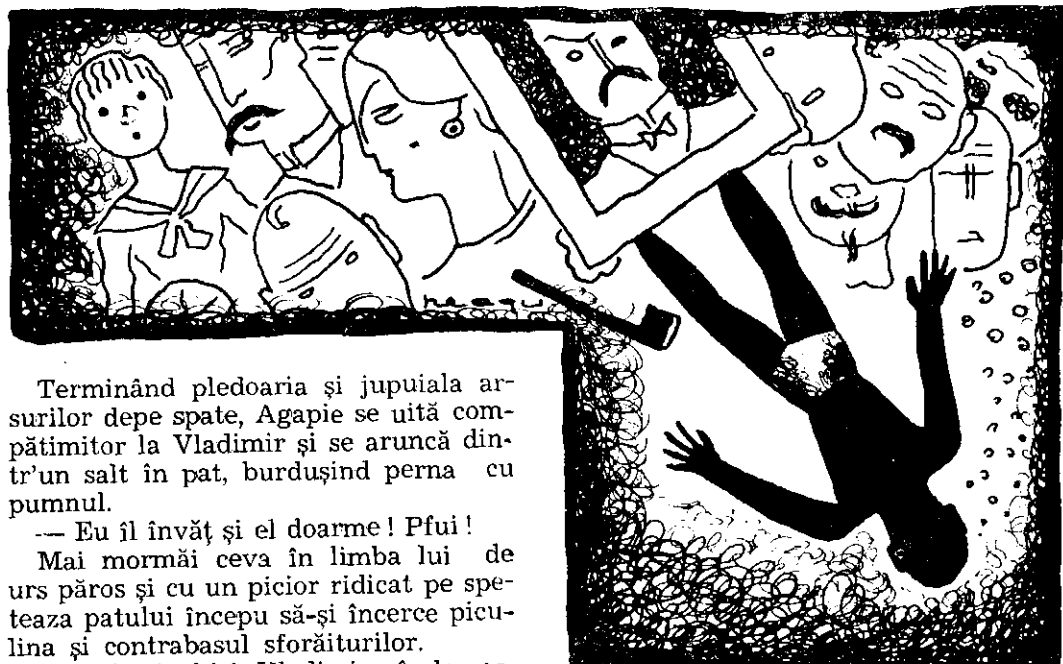
— Tiii! Se înorează. Măine n'o să putem face plajă.

Ea sare depe nisip: — cum, unde e norul?

Tu, dacă e senin te apleci amabil: — Nu duduie dragă, nu e nici un nor, dar totdeauna când spre Capul Caliacra e cerul vântat sau roșu sau... — vezi și tu ce culoare are cerul atunci — plouă a doua zi.

A doua zi, dacă nu continuă pe loc, ea singură o să te ia la rost: — ai văzut domnule, n'a plouat!

Iar tu: — Iartă-mă duduie, e pentru prima oară când mă înșel. Gataaaa! Vă cunoașteți.

Terminând pledoaria și jupuiala arsurilor depe spate, Agapie se uită compătimitor la Vladimir și se aruncă dintr'un salt în pat, burdușind perna cu pumnul.

— Eu îl învăț și el doarme! Pfui!
Mai mormăi ceva în limba lui de urs păros și cu un picior ridicat pe speteaza patului începu să-și încerce picu-lina și contrabrusul sforăiturilor.

Cu ochii închiși, Vladimir gândea ascultând sbuciumul mării: Mirela înoată, Mirela dansează, Mirela sboară cu bicicleta, Mirelei nu-i e frică de crabi.

Privită de sus depe faleză, plaja e o sâtră de țigani nomazi.

Corturi galbene, verzi, roșii, albe sau simple fețe de mese cadrilate și țigani printre ele, arămii, sburdând, strigându-se, prăjindu-se pe burtă, culcați cruce pe spate, chirciți pe un oblanț.

Pe aurul nisipului e atâta dezordine de culoare, că nici paleta unui pictor n'ar putea-o egala.

Și în faț cât poți vedea cu ochii, oglină a cerului, marea.

Vladimir înainte de-a cobori la plajă, se oprea la cafeneaua lui „Barbu”. În spate somnoros, Agapie tărind după el un halat, târșindu-și papucii, zornăia la subțioră cutia de table.

— Mă coane, ne scularăm iarăși cu noaptea în cap. Hai cel puțin, s'o aștept la plajă. Iarăși nu prind nici o ultravioletă.

Dar Vladimir știa că Mirela trebuia să treacă întâi pela „Barbu” să mănânce și aștepta spre nenorocirea lui Agapie care era nevoit să se îndoaie cu cinci cafele cu lapte, ca să nu se uite cheinelur chiorșii că țin prea mult masa ocupată.

Intre timp tablăgiul moțăia pe colțul mesei, își omora muștele care îi bâzâiau pe lângă nas sau căsca gura mănăjită de unt la margini, după vreo cucu-niță cu gambele pline.

— Psssss! Erste clase! Lasă-mă Hașule să mă duc după ea — se ruga el cu ochii lăcrimoși.

— Plecăm imediat — îl asigura Vladimir. Mai iei o cafea cu lapte?

Mirela apărea în fiecare dimineață la nouă.

Șortul cu pantalonășii prea scurți lăsau privirilor două pulpe de-o rotunjime sportivă. Șanii mici... jucau în ritmul espadrișilor. Un batic colorat îi prindea cochet părul pe care soarele îl pudrase auriu pe frunte și pe lângă tâmpile. Incolo Mirela parcă era o negresă de ciocolată care pleacă dimineața cântând, să culeagă florile albe ale bumbacului.

Avea zurgălai sufletul lui Vladimir și surădea ușurat Agapie. Fericire cât sborul unei rândunici, fiindcă după statuia înconjurată cu pansele a soldatului care împunge cu baioneta cerul, apărea haita. Bob, Jac, Dany și ceilalți. Vlăjgani cu câte un petec de pânză în loc de chiloți, legându-și mândri mingiile de football ale spatelui.

Grupul cobora la plajă. După ei, cei doi.

Intinsă lângă cort, cu ochii întredeschiiși, Mirela asculta apoi soborul șuetelor. Stea în jurul urechilor ei, vlăjgani propțiți în coate căutau să se întrecă asemenea alergătorilor pe culoarele unei piste.

Briza îi fâlțăia câte o șuviță de păr. Vladimir tolănit în nisip îi cunoștea fiecare gest.

Acum îi place fiindcă îi tremură genele, acum se plictisește, acum se va ridica veselă și va sbughi în apă.

Cu Bob de mână, Mirela fuge spre debarcader. Cuterul e acolo cu pânza umflată de vânt, legându-se.

Și ca în fiecare dimineață, Bob strunește barca albă spre larg și acolo unde cartagul pare un băț de chibrit, Mirela își lasă costumul să lunece și sare în apă, spunând parcă: — Bob nu te uita. Bob întoarce capul, — (dar măgarul tot privește pe furis).

De lângă far, cățărât pe stânci, Vladimir urmărește scena cu binoclul. Mirela înoată cu agerimea unui delfin.

— Hașule! Mă coane! — se roagă Agapie. — De o jumătate de oră te uiți. Dă-mi mă coane binoclul să mă duc pe faleză s'o privesc și eu p'ăia la solar. Știi tu, nemțoaica.

Nereușind să-l smulgă pentru nudistele lui, Agapie se aruncă nenorocit în apă, plescăind și rătoindu-se la valuri.

— Urururuuu! Urururuuu! Pif! Pif! Pif! Pif! Tiuuuu! Tiu! Tiuuu!

Înaintând pe spate, burta lui Agapie e o adevărată geamandură.

— U! Uuuuuu! U! Uuuu!

Când cuterul se reîntoarce din larg, Mirela înrouată se tolănește în cort. E rândul lui Dany. Reptilă, tânărul blond se târăște pe nisip lângă ea.

Nu li se văd decât pulpele ieșite de sub cochilia albastră, mele scotându-și coarnele. Pulpele lui se răsucesc. Piciorul ei se strânge nervos. Poate îi povestește ceva, poate o sărută pe ureche. Prea stau lipiți.

Vladimir frământă nisipul în pumni.

O scoică îi intră în deget. Cum ar mai sfâșia pânza cortului!

Nu! Măine îi va scrie sigur domnului Corodeanu. Mirela n'are mai mult de optsprezece ani.

După amiază în Mangalia, numai soarele nu se culcă, Vladimir și profesorul de inot. Vilele albe au toate transparentele trase.

Vladimir străbate agale ulițele orașelului.

Pietrișul scânteie subțil sanda și de atâta arșiță parcă și minaretul geamiei se îndoaie ca o lumânare de ceară.

Subt un șopron măgărușii cari plimbă cu pași repezi de domnișoară, copii pe faleză, taie cu foarfecile urechilor plictiseala.

Chiar Tetic, turcul bătrân cu înghețată și sarailii, care a furat barba albă a lui Alah, moțăie pe scânel. la umbra căruciorului său cu coviltir. Cling, cling, sună clopoțeii coviltirului roz, dar moșul a adormit cu fesul pe nas, bălângându-i ciucurile după fiecare sforăitură.

Vladimir, strângându-și chiloții în mână, coboară la plajă. Nisipul arde. La ponton îl așteaptă profesorul de inot.

— Iartă-mă — îi spune ca de obicei profesorul. — Ești cel mai slab elev al meu. De atâta timp nu poți să înveți și mă aduci și pe dogoarea asta la plajă. Incepem?

— Nu aici. E apa adâncă.
— Domnule Doloman, aici intră și copiii.

— Nu acolo, că sunt crabi.
— Domnule Doloman, ce naiba, crabii nu fac nimic.

— Nu, nu, îi văd la fund și când calc pe ei, am o senzație oribilă...

Vladimir intră în apă ca o barză. Aici e un crab, dincolo altul.

Ridică piciorul sus de tot, colindându-i băgare de seamă. Când apa îi ajunge până la brâu, se opri.

— E destul. Mai departe nu vreau.
Profesorul de inot injură în gând, îl saltă de subțiori și ca la fiecare lecție, Vladimir chihoti:

— Nu, că mă gădili!
Azi însă, profesorul nu mai putu să suporte.

— Uite ce e, domnule Doloman. M'am săturat. Ba e apa adâncă, ba sunt crabi, ba te gădili, ba nu poți să stai orientat.

— Nu mă lăsa aici, nu mă lăsa aici!

— Țipă Vladimir.
Dar profesorul ține să se răzbune pentru zilele fripte din trecut și nu se lasă înduplecat. Cu câtă precauție se reîntoarce Hașul singur la mal.

Se așază puțin pe nisip, să răsuflă din spaime pe care a tras-o și intră apoi din nou, încetșir în apă.

Uite așa. O să învețe singur.

Cu mâinile sprijinindu-se de fund, la doi metri de mal, bate cu putere din lopețile picioarelor. Să fugă toți crabii din Marea Neagră.

În larg un albastros își face lecțiile la caligrafie...

Stimate Domnule Corodeanu,

Prin aceasta vă aduc la cunoștință că fata dumneavoastră, are la plajă o purtare care nu cadrează cu vârsta și situația ei.

Probabil că nu știți, deasemeni, că domnișoara Corodeanu a intrat într'un cerc Je tineri cari sub aspectul sportivității, nu sunt decât niște haimarale fără scrupule.

Fiți mai atent, domnule Corodeanu, ca să evitați o surpriză.

Un binevoitor

Ciorna scrisorii i se păru că și precedentele, — idioată, și-o rupse în bucăți mici, aruncând-o pe fereastră.

Nu, măine dimineață, fie ce-o fi, va încerca una din metodele lui Agapie.

Altfel, zilele trec și Mirela poate în fiecare moment să plece, s'o piardă în furnicăria Bucureștiului.

Deabia acum observă că orchestra restaurantului din centrul orașului nu se mai aude.

De când scrie?

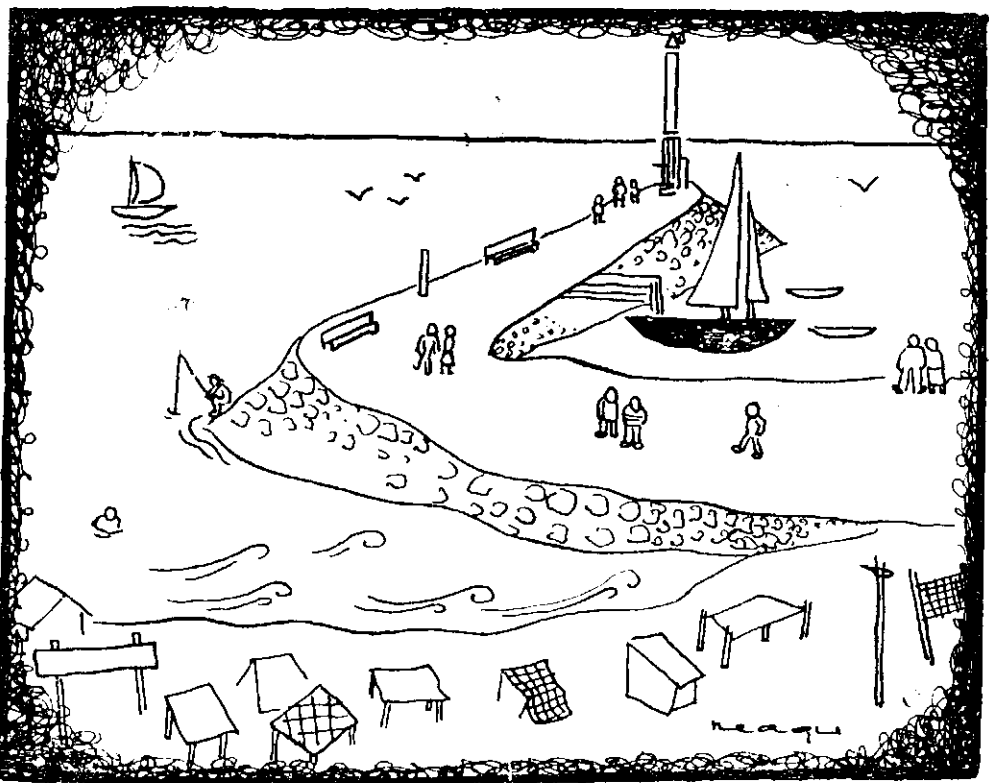
Se uită la ceas. Trei.

Niciodată n'a întârziat atât de mult Agapie.

Peste o oră și jumătate marea se aprinde la orizont și din fundurile ei răsare o vatră de jeratec.

Auzi pași tiptili pe scară. Ușa scârțâie încet și în cadrul ei apăru dcodată Agapie numai cu o flaneluță prea scurtă pe el.

(Urmare în pag. 6-a).

Knut Hamsun la optzeci de ani

Secretul bătrâneții lui Knut Hamsun, ca și secretul opereii lui stă în figura jubită pe care a știut să și-o facă totdeauna în viață. Deși plină de mizerie, tinerețea lui așa cum însuși o povestește în binecunoscuta sa carte: „Foamea” nu degustă și ceea ce e mai surprinzător, nici nu înfrunzeste. Knut Hamsun nu se lamentează niciodată. Nu cunoaște revolta în fața inegalităților sociale și nici nu comentează viața din acest punct de vedere. Are aerul că nu trăiește printre oameni cu care să intre în concurență pentru bucata lui de pâine. Cărțile îi sunt pline de tipuri și întâmplări umane, dar oamenii lui sunt desăfoși din scutecele raporturilor sociale și arătați în entitățile lor pur vitale. El se mișcă după determinanțe mai subtile decât legile sociale și pe planuri mai adânci decât acela al luptei pentru existență. Un erou al lui Knut Hamsun este, să zicem, vagabond, nu pentru că luptă pentru existență l-a asvârțit afară de cadrele sociale, ci pentru că așa e el. Așa îi place lui să fie. Viața aventuroasă are pentru el un sens mai real decât cea liniștită și supusă.

Din pricina absenței elementului social, viața oamenilor în opera lui Knut Hamsun capătă un caracter ciudat: misterul, pe care literatura realistă a sfârșitului secol trecut când debutase el, îl refuzase. De unde vine acest mister, este ușor de înțeles. Desbrăcătă de expresia socială, viața particulară a omului pierde caracterul temporalității. Exemplarul uman, nu mai e uman, deorândă proprietățile tranziției sale și se varsă în cosmos: devine exemplar vital. Viața oamenilor devine viață pur și simplu: adică realitate de sine stătătoare: mister, ca să întrebăm într-un termen la modă.

Privite prin această prismă, lumea și viața sunt frumoase. Plănușul și râsul, întâmplarea bună și întâmplarea rea se conciliază. Toate afirmă aceeași realitate robustă și cotropitoare care sguđuie ca un homerice hohot cosmosul: viața.

De aceea, un optimism sănătos și un humor senin se degajează lămurite și binefăcătoare din opera lui Knut Hamsun.

S-a spus cu drept cuvânt că Knut Hamsun este poetul tinereții. În 1890, când apare „Foamea” scriitorul avea numai treizeci și unu de ani și a doua zi după apariția cărții, tineretul undinav îl adora. Cățiva ani mai târziu (1895), „Foamea” era tradusă în franțuzește și celebritatea scriitorului devenită europeană, datorită tot tineretului pe care sterilitatea „naturalismului” ajunsese să-l plictisească. Alitudinea științifică pe care o adoptase naturalismul, era firesc să nu reziste dinamicului tinereții. Naturalismul făcea artă cu spatele întors la mister, ceea ce era o mare greșală, căci dacă știința nimeni nu-i cere deslegarea marilor taine, planul ei fiind bine și clar definit ca disciplină a fenomenului, arta tocmai asta i se pretinde. Inițierea fenomenului și arătarea tainelor lumii e opera magiei, a cântecului, a artei. Din această pricină tineretul dela sfârșitul veacului trecut salută cu bucurie apariția lui Knut Hamsun. Lirismul tânărului scriitor, incoherențele, sugestiile și chiar nebulozitățile sale sunt isvoare nouă de emoție pentru sufletul romantic al tinereții.

Dar romantismul lui Knut Hamsun, nu este un romantism de școală. Este o calitate personală, care face din el un reprezentant tipic al nordului, alegoric și mistic. Omul din nord se îndoiește de rațiune. Lumea nu e chiar atât de clară pentru el, cum e să zicem pentru un latin. Inapoi văzutulul pândeste grav o cultul care dirijează aparențele după legile sau mai de grabă după intențiile lui misterioase.

În opera lui Knut Hamsun naivitatea și credința dețin un loc foarte important. Glahn — cine nu-și amintește de eroul din Pan? — e un ofițer venit să-și petreacă concediul într-unul din acele frumoase fiorduri din nordul Norvegiei. Nu e nici artist, nici cărturar. E un simplu ofițer. Edwarda îl crede fienit și cu toate acestea îl iubește. Glahn o iubește și el pe Edwarda, dar sentimentul acesta este un produs lateral, al marelui lui iubiri pentru natură. Iselin, zăna pădurilor, este adevărata lui dragoste.

Romantismul lui Knut Hamsun este deci romantismul nordicului, dar este în același timp romantismul tânărului de oriunde. Este acea atitudine permanentă a spiritului omenesc, capabilă să dea glas tainelor.

De aceea Knut Hamsun care a împlinit în ziua de 5 August optzeci de ani, rămâne totuși un mare cântăreț al tinereții și al vieții. El a cunoscut gloria cum puțini scriitori au avut fericirea să o cunoască și precum muritorul de foame n'a cunoscut revolta, artistul n'a știut ce e orgoliul și invidia. Conștiința unui destin mare și dirijat cu noblețe sentimentale vagabondului, iar siguranța geniului a condus cu modestie condeiul luminos al scriitorului. Tineretul îl ia în brațe, premiul Nobel îl încununează, dar nimic, nici un gest de adorație, nu sdruncină liniștita modestie a tânărului și bătrânului Knut Hamsun.

LUCA DUMITRESCU

Meurtres — Roman de Charles Plisnier, ed. Correa

Lucrarea d-lui Charles Plisnier face parte dintr-un ciclu după cum se poate vedea anunțat și pe copertă unde cinci romane se numesc Meurtres, un cifru indicând numai deosebirea.

Meurtres I apărut în editura Correa face parte din același cadru de cercetări a lumii burgheze, cu defectele ei caracteristice, care l-a dus pe autor la răsunătorul succes al romanului *Mariages* și dobândirea premiului Goncourt acum câțiva ani.

Atunci, d-nul Charles Plisnier s'a dovedit un fin observator și un povestitor de suflu puternic.

Nici de data aceasta calitățile nu i se desmint. Trebuie să recunoaștem că Meurtres I nu este de aceeași amploare ca *Mariages*, sau ca intensul *Faux Passports*. Însă interesul nu este mai puțin viu când ai început să străbați rândurile romanului.

Problema pusă este aleasă dintr-o căsnicie anormală. O căsnicie care nu poate jine fiindcă nu are elementele ei necesare.

O soție bolnavă, sortită unei morți grabnice, suferă de cancer la stomac, — alături de un soț respins de familie pentru a se fi căsătorit cu o femeie de condiție joasă și pus așa dar la index, având el însuși o constituție puțin anormală.

Cei trei frați ai lui, un doctor, un avocat și un preot, mama lui, îl jn pe un plan secundar de viață pentru megalomania înfăptuită.

Rezistența fratelui este eroică și fenomenul reacției lui sufletești remarcabil. Prea burghez pentru a îndrăzni să rupă cu situația lui, și prea puțin pentru a o suporta, trăiește retras la țară, fără prieteni și fără ai lui, până când, la îndemnul soției sale, zdrobită de suferință, o omorâă și se predă justiției.

Probabil că jurații, puși în curent cu starea nenorocită a vinovatului, l-ar fi achitat sau i-ar fi acordat circumstanțe atenuante.

Dar familia nu ar suporta ca numele ei să fie târât pe sălile tribunalelor, în coloanele gazetelor la rubricile de scandal.

Și asistăm atunci la o desfășurare de energii, al căror unic scop este salvarea fratelui asasin, nu pentru el, dar pentru ca familia să fie scăpată, slobodă de orice rușine.

Bine înțeles că, având o mulțime de elemente la îndemână, familia isbutește să-l închidă la ospiciu, departe de gura lumii.

Apoi, după un timp, tot în continuarea planului lor, rucele îl fac sănătos, îl liberează și-l expediază peste granițe.

Ceea ce urmează se concentrează în câteva zeci de pagini, fără prea mare importanță, fiindcă sunt numai un fel de epilog exterior conflictului principal, epilog de roman, nu în legătură directă cu studiul psihologic al opereii.

Ceea ce conturează cartea, este desigur analiza fenomenului extrem de interesant, care împinge o familie întreagă să-și salveze un apropiat, numai și numai din interesul ei. Iar dacă zicem să-l salveze, este prea mult fiindcă salvarea constă din liberarea și apoi aruncarea în lume fără nici

un sprijin. Orice relație cu un „asasin” este o viață probabil pentru ei.

Dintre toate persoanele mai puțin „lérué” de burghezism, este mama acestor patru frați, care singură până la urmă, corespundează cu fiul său care-l sprijină dezlungul suferinței lui, înțelegându-l.

Dar numai pasiv, fiindcă exteriorul său sufleteț n'o eliberează complet din mijlocul prejudecăților.

Să vedem mai târziu cum se vor desfășura celelalte „Meurtres”.

Nu este exclus ca seria să fie plină de interes și valoarea ei să mărgă creșcând.

NOTRE DAME DE TORTOSE de Pierre Benoit

Pierre Benoit a scris câteva romane și genul lui este atât de cunoscut, încât a vorbi despre o carte de-a lui este oarecum greu. Notre Dame de Tortose se diferențiază foarte puțin de întreaga producție anterioară. Iar un mare defect al ei este că are și un număr de pagini inutile. Sunt, inexplicabil, zeci de file, să le spunem recitative, făcând o apropiere de arta sunetelor, care ar părea că îndrumă povestirea pe alte căi.

Subiectul pare uneori captivant. El întrucapează viața unei femei din Siria, care în pragul căsătoriei cu sublocotenentul Menétrier din armata colonială franceză se vede șantajată de un fost secretar al soțului ei decedat, fost amant și mai cu seamă posesor al unor secrete cari ar dăuna planurilor ei matrimoniale.

Spre a se salva, ea cere ajutorul căpitanului Roche, un prieten de îndelungă vreme, care face tot posibilul după ce ascultă povestea tristă a vieții acestei femei, din prima tinerețe. Pornită dintr-o mănăstire, ajunge sclavă în haremul sultanului, apoi cadână și curând dăruită unui ministru ca răsplătă pentru devotamentul său, era acum în mâna aceluși fost secretar, știutor a toate umilințele ce suferise, a toate rușinile ce situația îi impusese să suporte.

Roche, printr-o manevră abilă, ucide fără ca nimeni să-și dea seama pe șantajist, însă acesta își luase toate măsurile spre a distruge viața femeii ce o dorea pentru el împreună cu toată averea, astfel în cât ea trebuie să dispară.

Toate aceste întâmplări, brodate pe povestea unei statui a Madonei, care a suferit o mulțime de peregrinări, printre altele ultima fiind în bagajele eroinei romanului lui Benoit, care o aduce la sanctuarul său din Tortosa.

Povestea nu este de cel mai deosebit interes, și lectura adesea este anevoioasă. Totuși tema romanului este interesantă și nouă. Nu-ni amintesc să fi auzit de vreă carte care să se ocupe de suferințele unei foste cadâne, situație desigur, tragică și dezonorantă.

VICTOR POPESCU

Stagiunea lirică dela Verona. „Tosca”

de ROMEO ALEXANDRESCU

Maria Caniglia

Poate că nici un compozitor italian de operă nu are mai mult de câștigat când este cântat în propria țară, de cât Puccini. Aceea ce poate părea, în altă parte, excesiv, mai dărnice în efecte decât în emoții, încărcat, prea teatral și prea puțin omenesc, se topește, în Italia, în flacăra unei sincerități de avântare artistică, se înfrumusețează în jerbe de bel-canto, își găsește o logică vitală și veracitate dramatică, absolut metamorfozantă.

„Tosca”. Scena în actul al treilea.

Este poate și motivul pentru care, din ciclul anului trecut, cât și din stagiunea actuală, două opere de Puccini n's-au părut a întrece prin realizare celelalte admirabile interpretări: „Boema” și, anul acesta, „Tosca”.

În ambianța miraculoasă a Veronei, unde fiecare reprezentare se împodobește în strălucit alai, unde, mai cu seamă, totul își găsește adevărata armonie a tuturor condițiilor de artă și accentul datorat al fiorului spontan al bucuriilor artistice întregi și vii, „Tosca” a apărut purificată de ceea ce poate

multe ori, a trisat, întotdeauna dovedind că e departe de a-și exploata până la epuizare resursele vocii, care fără excepție, strălucea mai puternic și cu-cereea mai complet, în fiecare repetare. Aceasta explică și desmierdarea sonoritate și prospețimea neîntreruptă a emisunii acestui mare tenor liric, care nu-și uzează glasul până la limite, dar extrage, cu o știință și un dar muzical exemplare, din fondu-i firesc de posibilități, cele mai plastice și mai elocvente valori expresive, adaptându-le umitor rolului.

Partenera lui Giuseppe Lugo a fost „Maria Caniglia”. Temperament tumultuos, glas deosebit de bogat, de amplu, de felurit în relieful dramatic și de lucitor în marile efecte, Maria Caniglia a putut fi o interpretă puternică, emoționantă și realistă a „Tosca” — „Vissi d'arte”, cântat, interiorizat, exprimat, cu superioară artă și risipă neîntreruptă de glas de mari calități, a fost cântat de două ori, și numai cu mare greutate, refuzat publicului, care recreea celebra melodie, atât de „Puccinistă” în languozitatea ei, în despletirea ei sentimentală, savantă și decorativă.

Un tânăr bariton, Antenore Reali, a răspuns din plin cerințelor masive ale rolului „Scarpia” pe care l-a intrupat și l-a redat vocalmente cu forță, siguranță și iscusință.

Romeo Morisani (Angelotti), Carlo Scattola (Sacristanul) care a sârjât cu îndemănare, fără întrerupere, dar fără a trece măsura, Luigi Nardi (Spoletto), au înmănușiat impecabil interpretarea, compunând în totul un ansamblu nu numai ireproșabil, dar făcut să valorifice, cum nu se putea mai bine, opera lui Puccini.

Antenore Reali

Decorurile ample și impunătoare, figurația extraordinară a actului prim, în care slujba religioasă și mulțimea credincioșilor ce vin să se închine sunt înscenate cu o măreție de neuitat, de-bital rar întâlnit al orchestrei, care se face auzită în fiecare anunț, nuanțează cu deosebită fidelitate și totuși nu acoperă, nu incomodează, absolut niciodată, artiștii din scenă și nu cunoaște prisosul sonor, sub conducerea magistrală a lui Franco Capuana, minunata direcție de scenă și tehnică a lumii, au triumfat încă odată cu acest prilej, păstrând Veronei o faimă ce-i este proprie și legitimă.

N. CREVEDIA

Lumina de zori

Din cenușă — ca pasărea Phoenix — răsar.
Deschideți larg porțile, mi-e sete de cer,
Viu din greul adânc, să cresc falnic jejar
Cu fruntea brăzdată de lumini și mister.

Cerurile — albastre mă binecuvântă —
Viorile serii, taine line — urcă
Fluturări de aripi inima mi- 'ncântă
Și 'n lucriri de săbii pier, răsar năluca.

Cădeți, vaste acorduri — potop de chemări
M'avânt „acolo” unde picior n'a fost pus,
Să fur eternului ritm „Lumina de zori”, —
Când harfele 'Nvierii vor cânta : Iisus — Iisus.

ION A. BUCUR

Elogiul păcii

(Urmare din pag. 1)

oare ne aducea spre Capitală,
era și o doamnă cu un copil.
Fătul doamnei, dolofan ca
un obuz, avea o jucărie ce re-
prezenta niște soldați echi-
pați, în poziție de atac! Niș-
te case care se construiesc
lângă mine sunt prevăzute,
obligatoriu, cu adăposturi
subterane. Ducându-ne să ve-
dem o poartă de prietenă a noastră,
am găsit-o ieri cu capul ei
frumos băgat într-o traistă cu
ochelari. Era o mască de gaze.

Cum adică, să se facă răs-
boiu?

Răsboaiele, ca trăsnetele și
ca nervii — mai ales vara iz-
bucesc! Ar fi chiar și tim-
pul: din August 1914, s'au
scurs 25 de ani! Altădată, oa-
menii nu aveau răgazuri prea
lungi de destindere, iar răs-
boaiele durau câte 7 și chiar
câte 30 de ani. A început lue-
mea să mărgă la biserică și
e și acesta un semn. Pe mulți
și pe multe, i-am auzit spu-
nând cu convingere: O, de
s'ar face odată războiu! Tata,
om de 63 de ani care-a făcut
trei campanii și nici el nu mai
știe câte concentrări, îi aud
spunând adesea: Zău, că
mi-ar mai place să mă mai
duc odată'n mobilizare! Și,
intinzând pasul și scoțându-și
pieptul înaintea, începe să
facă instrucție cu ai mici cari
toată ziua, în zbgungirile lor,
fac numai inchipuiri de răs-
boiu și n'au auzit, desigur, de
copiii dela Guernica...

Poporul care-l suportă cei
mai mult, nu se teme de răs-
boiu. Nici cei cari l-au făcut.
Se pare că numai noi intelec-
tualii avem spaima războiu-
lui.

TOMA VLĂDESCU

O carte a „Rasei”

(Urmare din pag. 1)

...Aceași Celți pe cari îi vom găsi
pe coastele Britaniei apărându-se de
Romani, pentru ca totuși să nu mai
poată rezista nici Anglo-Saxonilor,
nici, mai târziu, Normanșilor năvă-
litori.

Acestea sunt „rasele”. Dar Romanii
ei înșiși ce-au fost? Au fost Etrusci,
au fost Italoți, au fost latini? Cine
s'ar mai osteni să distingă — e sigur
însă că ei au format până la sfârșit
una din cele mai puternice familii,
tot ce în timpul lui Cesar s'a putut
numi așa de frumos: „romanitas”.

Și acesta e sensul deopotrivă pe
care d-rul Banu va trebui să-l dea
„rasei”: un sens de familie, o na-
țiune. Raza nu e decât atât — dar,
aceasta, ne-am înșela greu dacă am
crede că este puțin! Rasele-națiuni...
Ele înseamnă o sumă de caractere
specifice și comune, — constituind
un fel de impetuozitate categorii în istorie.
Ele au dat statele naționale!

Aceasta e „rasa” a cărei igienă o
organizează d-rul Banu într-o puter-

nică sinteză a tuturor problemelor
care se leagă de continutul ei. O carte
a rasei — a națiunii și a familiei. Ea
ne privește pe toți — interesând fără
îndoială toate aspectele culturii.

Dar lângă revelații câteodată ul-
uitoare, de ordin demografic mai ales,
sau altele privind valoarea familiilor
în sensul determinărilor biologice, va
trebui poate să admirăm și mai mult
spiritul însuși care străbate tot acest
material.

Un intervenționism sever și lucid,
o măsurată „intoleranță” chiar, în
fața doctrinelor care amenință ființa
națională, „rasa”, o rigoare perfectă
în sfârșit, tind să organizeze, să libe-
reze corpul familiei de tot ce poate
fi deficient, conștrâns sau impur,
fînd astfel să construiască un climat
favorabil pentru liberele puteri ale
rasei.

O carte de mari direcții — o carte
căreia am vrut să-i facem omagiul
de a nu încerca nici pe departe s'o
rezumăm.

NOAPTEA REGILOR

LUIDAN

DE EMIL BOTTA

VOI VENI CA UN HOȚ,

VINO, NU VENI...

IN TIMP ce sufețele rățăeau
am rămas ca statui funerare...
Vitreghe nopți pe malul apei
sorbindu-ne privirile adânci, amare.

Ah, frumoasă și tristă erai!
Gloriei tale fost-am cupa, de-argint vasul...
Printre rarele trestii când luna lucea
eram pasul tău, mersul tău, eram Pasul.

Vino! Nu veni!, iubito între toate alcase,
Vino! Nu veni!, dulcea mea inserare...
Pe malul apei să amurgim,
împietriți ca statui funerare.

AERUL TREMURĂTORUL...

AERUL tremurătorul, copilul, clarul
în aurii pânze ne înfășoară...
In caleașca trasă de fluturii săi
a venit decuseară.

Oh, noaptea întregă a lunecat
pe vioara divină, arcușul divin.
Oprește-te! Stai! Deasupra-ne stai iară și iar
Cer adamantin!

Dimineața e ceva, nu știu ce, fragil,
O amiază faunescă; acesta fu darul.
În mii de magii, de culori, se ntrece
Aerul tremurătorul, copilul, clarul...

RĂZI DE NOI...

UNDE ti-s aripile căprioară?
Ah, răzi de noi tu ce treci valea și culmea în
ca îngerul suindu-se la ceruri fără scară,
îngerul ce-și spune ciocârție, cocor.

Ah, răzi de noi ostatecii, înfierății, butucii,
ne ia zălog lutul pe vrute, nevrute...
Soarta ne bate cum batem noi nucii
Ah, răzi căprioară cu aripi nevăzute!

CUM CADE ploaia de aur
peste mâinile tale desprinse din lună!
Oare să mă mir dacă Ingerul
te-o deslegă, te-o citi ca pe-o rună?

Cerescul grai al ochilor tăi
îmi spune de orele-veacuri, de clipe-decade!
Oare să mă mir dacă Ingerul
te-o semui orbitoarei Pleiade?

Desgolească-ți umerii vântul,
vagul, viersul, valul infidel!
N'am să mă mir dacă Ingerul
te-o lua cu el.

ERA un sălbatec nou îndrăgostit
care salcia pletelor și-a risipit
peste fața ta balsamică lună!

Era steaua mea care bătea,
bătea, Doamne, la ușa ta.
Dece îngerii nu i-au deschis?

Era o tăcere care te-a asurzit,
era cel mai stins glas și cel mai pierit:
de lacrimioară ursită să moară...

*
„Am văzut cerurile și îngerii“.
SWEDENBORG

CERBII, silfii și azuria zare
au intrat în pădurea în care pari dusă, bolnavă,
Sybilla. Vai, ochii înghețați de visare
mai așteaptă a fugiților navă?

Vin acum îngerii, roată...
Ale lor haine ard și se fac nupțiale!
Îngerii fără teamă, senini,
întâmpină săgețile tale.

Auzi al pădurii plânset mult amaric,
auzi îngerii cruzi rostindu-și păcatele!
Și ochii Sybillei cată mereu
spre Cele de Sus, infinit depărtatele...

ISAIA 19,20

O STEA în ceruri e furia Mielului
Zadarnic în păduri te amesteci cu noaptea!
Umbră nu poate opri furia Mielului
ea vine, vine ca o sabie, noaptea...

Arătări minunate, licorni, unde-l duceți?
La Doamna Pădurii, țepoasa ce în negru se
Cap de aur dă tu somnul cercului și somnul
celui ce fuge de sabia furiei Mielului.

Iată-l rătăcind prin ale pădurii arcanie!
Claruri și neguri se îndoaie; tare-i cât zee!
Dar îl ajunge furia Mielului...
Ce singur Doamne, ce singur, ce rece!

LACOMEI înecat în spume
aduceți-i o bucată de lume.
Toamnă sângeroasă, infometată,
dijma noastră iat-o!

Paserile gângurind în acea seară
amară, amară,
așteaptă pe ramura săracă
zeul din lună semn să le facă.

O lacrimă ruptă din al lunii argint
cade prin al somnului meu labirint.
Vrea oare noaptea cea tare, cea mare,
cu noaptea-mi firavă să se măsoare?

Al melancoliei negru voveod
în robie mă ia, peste pod.
El mă duce, ca un fum ușor mă duce,
vād aripa-i doar cum străluce.

APELE mâniei Domnului
au luat o mână rea la vale.
Unde se duce mâna rea,
pe valurile mormântale?

La fereastra mării stă draga mea;
de ea, ca de stea, o stranie muzică mă desparte.
Puternic e corul Oceanidelor,
corul care cântă a moarte!

Și mâna rea, ca un hoț, tiptil,
a lunecat pe umărul acelei ascultătoare.
Domnul în van o ruga să se întoarcă,
pe valuri, plutea mâna rea ca o arcă.

LUĂȚI-VA de mână liane,
armonioasele mele codane!
Ascultați, mirări feciorelnice,
ale mării, ale morții tulnice!

Verzuile, foșnitoare rochii de fir
lucese mai mult ca Altair.
Cadă pe al gurii voastre potir
Sărutul meu, însetat suvenir.

Mândre tulpini, sub Orion,
legănați-vă lent, monoton;
la cântecul vostru, la dulcele svon
să geamă al mării, al morții demon!

CERUL pletos asupra-mi se scutură!
Cine căzu de-i simt răsufllarea?
Da, un fruct copt, un mic înger aici, lângă
Ah, moarte cum îți iubesc starea!

Sunt amicul, fratele tău, Săgetătoarea!
Cine fugi, de-mi sună fuga'n auz?
E Salamandra cu părul albastru, e luna
ce s'a dus să se scalde'n havuz.

Să rățăese! O umbră pierdută,
o luntre de vânturi lovită avan.
Să rățăese! O lunatăcă umbră
în al mărilor templu neptunian.

FUGA, fuga distruge-mă Ingere,
pedepsește pădurea prea plină de larmă!
Armile tale răscolească-mi cenușa,
viul mi-l seacă, mi-l darmă!

Răsul, sglobiul, prefă-l în suspine
și firea pururea beată
sdrobește-o. Din marele mult din mine
lasă doar umbra înflăcărată!

Fuga, fuga, distruge-mă Ingere,
Ingere, dragule, dorule...
Noaptea să plângă, să ardă, să sângere,
să te cunoască, Liberatoarele!

PĂIANJENUL

(nuvelă inedită)

de LAURENȚIU FULGA

Toți câți treceau pe aici vorbeau pe
șoptite, călcau în vârful picioarelor, bă-
nuitori și aproape înfricați, privind ușa
care se deschidea spre camera doctoru-
lui Tudor Cazacu. Nimeni nu putea
să-și lămurească de ce acest fel de a fi
se statornicise zi de zi, rămăsese tradi-
țional pentru toate surorile de caritate,
pentru toți internii sanatoriului. Aceiași
crispantă teroare o simțeau și străinii,
dar mai ales bolnavii, care erau purtați
pe mese sau duși de brațe întâmplător
pe culoarul etajului patru, unde se afla
cabinetul omului atât de temut. Căci era
curios cum grija aceasta cuprinsese pe
toți (dela copil la bătrân) tot atât de
puternică și copleșitoare cașicum cu fie-
care dimineață ea ar fi apărut sub alte
aspecte. Purcedea dintr'un trecut pe care
nu-l cunoșteam prea mulți, de-atunci
însă el rămăsese un om evitat, huliit. Și
poate că ura celorlalți (cu toate că răbu-
nea în adânc) nu se putea manifesta,
pentru că doctorul mai păstra încă în
bărbăția lui acea vrăjitorie cinică și tu-
telară, care făcea sclavi și intimidă pe
cei mai încercați dintre semenii lui.

— Aici lucrează doctorul Cazacu!
Atât spunea fiecare și era de ajuns. Ca
o superstiție, simpla trecere pe acolo
presupunea pe întreaga zi un ghinion,
o întoarcere a norocului. Căci pentru
fiecare dintre ei, doctorul Tudor Cazacu
rămânea omul rău, închis la suflet, care
nu iubise în viața lui o floare măcar.
Ei nu se mulțumeau numai cu izolarea
lui, pentru că din curiozitate sau din
pofta de a înțelege viața subterană, lă-
crămată și aspră a doctorului — căutau
o explicație și n'o găseau. Șeful sanato-
riului era considerat astfel un tiran, un
demon care atât de mult domina perso-
nalul și bolnavii, încât toate în sanato-
riul acesta păreau că se fac sub semnul
unei negre zodii.

Intr'adevăr, golul care se iascse între
doctor și subalternii săi, între el și
bolnavi — începuse din ziua în care
pictorul Paul Cazacu sucombuse stupid
sub bisturiile propriului său frate. În
ziua aceea, doctorul văzuse mai mult de
cât ar fi văzut altii. Stătuse câteva mi-
nute cu degetele înclăștate pe bisturiu,
privind obrazii smeazăi ai pictorului, pri-
vindu-i ochii holbați și mâinile (care fu-
seseră calificate odată mâini de geniu),
cântând mai ales acolo în adânc să des-
lege începutul blestemului. Desigur,

faptul în sine n'ar fi avut nicio impor-
tanță, dacă Tudor Cazacu n'ar fi simțit
în el o viață neasemuită celorlalți de pe
stradă, celorlalți cu care lucra și pe
care îi întâlnea oriunde. Activitatea lui
nu se restrângea numai la consultul u-
nei cărți și meșteșugul unei operații;
doctorul făcea parte din acea categorie
de oameni nemulțumiți, mereu revol-
tați, împăienjeniți — obeicănd prin
toate realitățile să găsească o mântuire.
Așa cum nebunii cred în pietre filoso-
fale sau în identitatea lor cu Dumne-
zeu, Prometeu, Iisus sau Columb, așa
cum alți nebuni luptă să ajungă o cul-
me, doctorul Tudor Cazacu iubea dru-
mul spre o fericire absolută. Tot ce fă-
cea, tot ce simțea și gândea — toate pur-
cedau din năpraznica dorință de-a găsi
formula fericirii oamenilor. O plecti-
seală contemplativă, urmată de o desab-
uzare completă — îl cuprindea de câte
ori încerca o speranță, o viziune para-
disiacă a lumii. Și de viața lui suflătea-
scă, de gândurile lui nu se inspăimânta,
nu se mira, nu se uita în oglinzi să vadă
dacă n'a înnebunit. Totuși era un nebun.
Cert. Dar un nebun de care puțini a
avut omenirea.

Iată de ce moartea fratelui său pre-
cedase o prăbușire. Văzuse mulți morți,
în corpurile multor cadavre răscolite cu
sânge rece, dar niciodată ca astăzi un
mort nu-l înmărmurise într'atât încât
să nu mai cugete, ci doar să simtă cum
se întunecă, se descreștinează. Incre-
menit lângă masa de operație, cu obra-
jii întunecați, cu tâmplile înăsprite —
el nu mai vedea decât o sumedenie de
morți (așezați unul lângă altul) toți în-
spăimântător de descompuși, mirosind
a hoit, muștrându-l, blestemându-l. Su-
rorile și asistenții îl priveau înfiorați,
neputincioși să facă un gest sau să spună
ceva.

Trântind bisturiile pe marmora de
jos, deschizând ușa, porni cu capul gol
afară din sanatoriu pe străzi. Il urmă-
rea mereu imaginea mortului gol de pe
masa albă și aceeași întrebare idiotă,

bătănd ascuțit ca ciocanele peste cuie
subțiri, în tâmpile, în piept, în ochi:
— Acesta e adevărul?

De atunci, întreaga lui umanitate,
spiritul acela de dragoste față de aproa-
pele său, bunătatea pentru cei suferin-
zi și oropsiți — toate dispăruseră
iăsând în locul lor ca niște putregaiuri
— doar ura, greața, incertitudinea — se
transformaseră în ceea ce era batjocură
și scârbă, îngreunând pentru totdeauna
viața doctorului Tudor Cazacu. De-
atunci, bolnavii nu mai erau pentru el
decât niște simpli cobai peste carnea că-
roră caligrafiezi propriile tale satis-
facții, peste care el își scuipa cu fiecare
zi disprețul, pentru care nu mai simțea
nimic, niciun sentiment nu-l mai mun-
cea, nu-l mai înduioșa nicio lacrimă,
niciun țipăt. Se surpase în sufletul lui
ceva. Avea câteodată credința că duce
cu el tot păcatul oamenilor dela în-
ceput, nu mai citea nimic, arsele cărțile
de religie, aruncase iconașele la gunoi.

Când treizeci de ani îl păstrezi pe
pe Dumnezeu în tine și când constai că
nu-ți poate ajuta să te mântui, e ridicol
să-l mai reaccepti. El totuși există, dar
nu mai este Dumnezeu, ci cabotin.

Își schimbase și viața. Nu mai era
omul monden, arbitru elegant, jucă-

torul saloanelor de elită, nici amantul
zeificat de atâtea femei. La început se
refugiase în el însuși.

— Poate sunt vinovat.

Nu mai după câteva zile și-a dat sea-
ma cât de obositoare e singurătatea.
Chinul pornea mai întâi dela vedenii
diformate și parcă auzea mereu bătân-
du-i cineva în pereți. Deschidea ușile,
fereastra, aprindea luminile. Nu era ni-
meni. Dar odăile se umpleau de îndată
cu aceleași chipuri schimonosite, ace-
leași bătăi obsedante îi sfâșiau liniștea
și odihna. Iar când începeau orele de
veghe, când singurătatea însemna în-
tr'adevăr o simfonie a tristeții, se ames-
teau indoielile cu renunțările. Simțea
cum se goleşte ca de niște obositoare
lesturi, cum se subțiază ca luminile,
pentru că din nou să se înfiripe ingri-
jorările și deșertăciunea.

S'a trezit apoi trăind acele nopți ten-
tacular, nopțile cu vin prost, cu tutun
tare, cu femei stricate. Mergea la în-
tâmplare, intra fluerând, se mbrățișa cu
cei mai abjecți indivizi ai cartierelor fa-
mate. Ziua era doctorul, din amurg
până'n zori era stălpul de cafea, era
sufletul întunericului. I se creiașe astfel
o dublă personalitate, de care își da

seama, pe care însă nu și-o putea
schimba. De-aici începuse și duplicita-
tea celor două limite: binele și răul. Nu
de multe ori surprindea dorința de-a
tămădui bolnavii. Pornea zămbitor, de-
schis, uman. Parcă năvălise în el în-
treaga măreție a soarelui. La porțile spi-
talului însă, o disperare imensă îl în-
țuia în loc. În mintea lui se învălmășea
viziunea corpurilor goale cu mirosul de
cadavru, rănilor deveneau ochi lacră-
mați, auzea vocile bolnavilor care ce-
reau îndurare. În clipa aceea își privea
măinile. Păreau înveninate, o mare ob-
sesie le schingiuia. Doctorul se întorcea
înapoi.

Destinul era contra lui. Doctorul du-
cea o luptă cu omul. O luptă în care se
întâlniseră viciul bolilor, ura contra oa-
menilor, dorința de-a scăpa, de-a se
limpezi. Încercase și o anumită logică.
Își dădea seama că este altfel, că la un
moment dat poate fi judecat ca un rău
social, că totuși poate nu este el vi-
novatul. Dar în fața realităților rămânea
încurcat, fără să mai poată raționa în
vre un fel. Credea într'o eliberare din
blestemul care-l ruinase. Vechile lui
impresii despre lume, conceptul de via-
ță și moarte — îi apăreau banale și fă-
ră sens. Credea într'o minune pentru
că el însuși se simțea victima propriilor
sale manifestări. Se întreba însă: de
unde va veni, cine o va aduce?

În cabinetul lui de la etajul patru, în-
tre eprubete, schelete și cărți — docto-
rul era un om slăbit, cu ochii încercă-
nați de dungi vinete, cu tâmpile că-
runțite. În aceste ore de repaos, se pe-
trecea un fapt de-o covârșitoare impor-
tanță pentru restul zilei. În fața lui pe
birou, se afla întodeauna autopoartre-
tul pictorului. Atenția toată și-o îndrep-
ta numai asupra tabloului. Atât de bine
își fixase trăsăturile celui alt în min-
te, atât de bine îi cunoștea paloarea o-
brazului și rictusul buzei, încât i se iscă
ideea că într'o bună zi îl va putea plă-
mădi din lut și chiar un alt duh va co-
bori să-i dea viață. Pleca apoi liniștit.
În preajma spiritului a celui alt, docto-
rul se ruga de el, se cuprindea în el,
privea atent ochii (aceștia spunea mai
mult miia decât iertare), dar prin aceas-
tă simplă comuniune, Tudor Cazacu
începuse să trăiască o transă de imensă
libertate și liniște.

(Urmare în pag. următoare)

Până la un loc, pe valea Frumoasei în sus, mai întâlnești gospodării răsite înșirate de-alungul apei sau ridicate pe tăpșane sub care șerpuește alături de apă „Drumul Regelui” abia însemnat ca o panglică încălzită pe malul râului spumeșos.

Gospodăriile acestea se compun de obicei dintr-o casă de lemn, împrejmuită cu gard cât ține ograda din care nu lipsește mai niciodată un car încărcat cu scânduri sau „lăturoi” pentru careva din zilele târgurilor viitoare care se țin în satele și orașele dinspre gura râului. Un aer de sărăcie și pustiu își strecoară în suflet abătut parcă mai mult de sub strașina învechită de sub care te pânzăște un geam mic și straniu abia cât un caet de școală primară. Doi boi pasc pe undeva prin prejur iar o vițea stăruie sătulă prin preajma unor câpiți de fân vechi strâns pentru iernile cine știe căror zăpezi viitoare.

O femeie bătrână (unde-o fi tinerețul acestor vâgăuni?) scoate țoale și strae la prăjit sau le cară, uscate de soarele după amiezii, în încăperile puține, întunecoase și umede din pricina apei râului.

Seara timpurie vine cu umbră și umezeală din munți.

Incerci să întrebi un gospodar ceva, poate dacă știai că mai poți ajunge până seara la Gura Bistrei, ori numai așa, ca să știi că ai lăsat în urmă un om căruia i-ai vorbit înainte de a te cuprinde umbrele mari ale serii. Omul vede că i te-ai adresat; lasă tacticos ecură sau furca pe care o are în mână și se apropie:

— Vezi — că sunt cam surd.

Și au dreptate oamenii să fie surzi aici, unde râul vueste, vueste necontentit.

Oamenii aceștia „răureni” nu mai aud cum cântă apa sau poate cântecul ei și-a pierdut numai farmecul, devenindu-le un huet copleșitor. Cred că această neîncetată curgere de valuri și note însumează și reduce iremediabil pe omul sufletește și fizic deopotrivă.

De aceia ciobanii noștri Poenari, Tilișcani, Jiuari, oameni cu un individualism pronunțat, urăsc râul. Pentru dușul lor „amunte” ei aleg mai bucuros calea de creastă. Se duc adică „pe deasupra”. Peste Duși, Strâmba și Serbotele și mai rar pe valea Frumoasei.

La gura Bistrei, locul de vărsare al Bistrei în apa Frumoasei, valea face o terasă mai largă.

Madam Beisdorf a înțeles rentabilitatea acestui loc și astăzi la Gura Bistrei sunt două vile mari încăpătoare unde în afară de rudelile d-nei Beisdorf venite tocmai dela Pesta, vin și alți vizitatori sezoniști din țara asta și unde poți găsi oricând un pat pentru noapte în „camera turiștilor”.

Intr'una din încăperile dinspre drum ale uneia din case, madam Beisdorf a făcut prăvălie și cârciumă și a închiriat-o lui Avrămuț, despre care fratele lui mai mare, drumar pe drumul Bistrei și locuind un fel de casă de pe cuprinsul proprietății d-nei Beisdorf, spune în graiul lui maramureșan:

— Apoi lui Avrămuț îi merje cum nu te găndești d-ta mai bine, c'ășa-i mare umblare lătă vremea.

Pe el, femeia lui și copilul, vrea să-i gonească „madam Beisdorf” din cocioaba în care stă, pe pământul ei, dispensându-se de serviciile lui de paznic de iarnă al vilelor. Și dacă i-a spus odată că partea de dincolo de ulucă, pe care stă cocioaba lui, i-o dă lui „de tot”, acum madam Beisdorf s'a răzgândit și i-a pus în vedere să părăsească casa.

Lucrurile acestea mi le-a spus femeia lui Avrămuț, când scorboream odată din Colonia Bistra care se află la 10 km. pe apa Bistrei în sus.

Aci la Bistra am amenajat cu 3 ani în urmă niște case de adăpost și vilegiaturi. Aceste case au servit pe vremuri unor Bavarezi tăietori de păduri și ajunseseră acum, după mai bine de cincizeci ani dela ridicarea lor, în pragul ruinei.

Isprava aceasta o făceam în cadrul unei asociații de turism împreună cu frate-meu, cu cumnatul meu, cu cumnatul lui și alți câțiva cari constituim „comitetul” asociației și cari probabil că deopotrivă simțeam tășnind de undeva din adăncurile noastre sufletești un dor de piscurile ciobănești ale Carpaților părinților noștri.

In cea dintâi vară, în care ne-am instalat în Bistra, Madam Beisdorf ne-a făcut cinstea unei vizite în tovărășia unor rude. domni și domnișoare, cari luată la un loc, nu știu dacă cântăreau mai mult decât conbresașa—de acum— a noastră. A făcut cu mare greutate cei zece km. de drum care ne despart. Oboșită și transparentă cum era, a invadat cu proporțiile-i neobicinuite întreaga suprafață a primei bănci întâlnite în cale.

După masă (d-na Beisdorf a avut grija să ia masa la noi) ne-a spus prin urele altele că dacă la ea masa se plătește ceva mai scump (fiindcă-i mai aproape de oraș), apoi asta este fiindcă acolo se gătește „absolut ca la oraș”.

Iată-ne deci, din promotorii ai unei vieți turistice românești în Carpații dintre Olt și Jiu, disputându-ne terenul cu d-na Beisdorf, evreică proprietară — după cât am aflat — și a unor

T U R I S M . . .

de C. MUNTEANU

intreprinderi industriale dela Sebeș-Alba.

Colonia Bistra e închisă acum și chiar aici la Gura Bistrei madam Beisdorf își pregătește tărhatul pentru a scorbore la iarnă.

E 15 ale lunii Septembrie și trebuie ca înainte de a-mi expira concediul de vară (adică de toamnă) să iau seama la niște case de la deal, tocmai de la Piatra Albă, de sub Vf. Ciudrelului, pe

care le vom amenaja tot în scop turistic.

Am rămas noaptea la Gura Bistrei în „camera turiștilor” dintr'una din vilele d-nei Beisdorf. Toată noaptea a lătrat un câine și a vuit râul. Un sentiment de „urit” și de inutil încerca să mă cuprindă în răstimpul dintre două ațipeli.

Eram desigur prea singur, dar pentru cece aveam de făcut acum, nu tre-

buiam mai mulți. Simțeam că e datoră mea s'o fac.

Dimineața am plecat în tovărășia unor maramureșeni cari se duceau la tăiat de pădure.

Nu erau tocmai dumiriți asupra plimbării acesteia pe care eu o făceam așa de unul singur.

Apoi începea și Bradul. Stăruia prin defileu o răcoare și umezeală de apă pulverizată.

Mă apropiam de Oașa.

stâncilor. A vuit repetat de mai multe ori și blocuri mari de piatră se rostogoleau în drum. Am plecat fremetând: — Lucrăm vasăzică; știm și noi să lucrăm. Și-am încercat să-mi imaginez, gata, cea mai frumoasă șosea alpină dela noi: Drumul Regelui care trece peste Prângul la 2200 m. altitudine.

Un gând incolți alături de această imagine:

— Oare ne vom bucura noi de acest drum?

Alternam între părerea de rău pe care mi-o dădea sentimentul că odată cu noua arteră se duce și duhul acela străvechi al munților noștri și între bucuria de a constata eforturile acestea spre înnoire, spre creație.

— Câtă tristețe, mi-am zis, în bucuria oricărei schimbări, a oricărei primeniri!

Am pornit a cânta — ciudat — o doină despre ciobani și oi pe care o știam din copilărie, dela mama, apoi un resort tainic mă făcu să ținesc pasul ca și cum clipele acestea ar fi devenit cumva hotărâtoare pentru soarta munților acestora.

Mi-am prevăzută însă, din capul locului trei zile pentru drumul până la Piatra Albă. A doua noapte voi rămâne așa dar la Oașa.

Înainte de a ajunge aci, un „Sugăgean” care pornea spre sat mă recunoscuse și-mi zise:

— Domnule V. dacă societatea dumneavoastră deschide casă de adăpost și la Piatra Albă, vă rog să mă tocmiți pe mine ca paznic, că și noi înțelegem și ne pricepem la așa ceva.

Omul cunoștea desigur meseria dela alții cari erau tocmiți poate la cele câteva case de adăpost săsești din partea locului.

Rămăsei surprins. Un complice... gândii.

M'am întrebat apoi despre înțelesul pe care omul l'o fi dând acelei „societăți” care era în orice caz altceva decât societățile de exploatare de păduri pe care el le cunoștea desigur mai bine.

Vladimir a descoperit Marea Neagră

(Urmare din pag. 3-a)

Vladimir holbă ochii.

— Pantalonii?

Agapie îl apucă scurt de mână și-l întrebă găfâind cu o privire halucinantă.

— Spune-mi, Hașule, repede când s'a urcat pe tron Mircea cel Mare?

Vladimir se dădu speriat câțiva pași înapoi. Dacă a înnebunit Agapie?

Agapie îl scutură însă disperat de mână.

— Hașule, te rog mă! Spune-mi anul că nu știu ce se întâmplă!

— 1386! Poftim!

Agapie căzu dealungul patului, apucându-se cu mâinile de păr și vălvărindu-se.

— Asta e, fir'ar al dracului! Asta e! — și continuă imediat, nelăsându-i timp lui Vladimir să mai întrebe. — Hașule, mâine plec. Nu mai stau în Mangalia asta, nici un minut. Să vezi: Aseară, după ce te-ai dus tu pe faleză s'o aștepti pe Mirela să treacă dela restaurant, am ars niște table la cafenea, le-am luat gologanii poșților și pe urmă, zic să mă plimb puțin pe dig, vilegiaturiste noi. Bun. Întru în vorbă cu una și-o conduc până acasă. Bună seara, bună seara. Dă imediat fuga înapoi pe dig, țin-te după alta și liniștit, tocmai mă gândeam să urc sus până la noi că era cam răcoare și cu ăla scurți mi-era frig.

Când, nu știu ce-mi năzări. Văzui lumină la Tuți. Știi, vila din colț. Să intru, să nu intru? Și am intrat.

Urc scările și bat în ușă. Trei loviturii tari și una înecată. Ca deobicei. Și n'astept răspuns. Apăs pe clanță și intru. Ce să vezi?

Pe scaun, picior peste picior, unul cu mustață și puțin cam palid de un ochi.

Eu, cum sunt distrat, zic:

— Noroc, facem o tablă?

El: — Noroc! Da n'avem table. — și-mi oferă un scaun.

— Tuți nu-i aici, — mă informez eu.

— Ba da, trebuie să pice acum...

— Când ai cunoscut-o, șmechere — îi fac eu cu ochiul.

— Zilele astea, — îmi face și el mie, cu ochiul ăla palid.

— Bună fată!

— Bună fată! — și el.

— Eu unul nu mi-ai lăsa nevasta singură la mare!...

— Nu-i așa?

— Și bărbatu-su!, — începui eu să râd, știi cum râd eu de se sguide pe reții.

— Și bărbatu-su! — chihăi și el.

Dar deodată îmi fulgeră o idee prin cap. Mă Agapie, cine o fi ăsta, că nu l-ai mai văzut prin Mangalia? Crezi că m'a lăsat să judec? L-am văzut că se apropie de mine cu ochiul ăla palid amenințator și jart! una în stânga, și jart! alta în dreapta. Și nu știu cum își infipse mâna în spatele pantalonului tocmai când eu mă pregăteam să

tășnesc pe ușă, că rămase cu el ca un steag în mână. Ei bine, mă Hașule, știu tu ce am simțit când m'a trântit pentru prima oară? Nimic mă! Însă mi-a tuit tannemam în ureche o întrebare: Când s'a urcat pe tron Mircea cel Bătrân, Agapie? Și tot timpul cât m'a pocnit, tot la asta mă gândeam.

Când s'a urcat pe tron Mircea cel Bătrân?

Coborînd scara câte patru trepte, tot afurisit asta de întrebare mă sfredelea. Traversând în goană faleza să nu mă vadă cineva gol, tot la asta mă gândeam. Ascuns pe vine după niște scați sub faleză, dărdând de frig, am așteptat o noapte întreagă să dispară vilegiaturistii. Ti-ai găsit. Niciodată nu fusese lună mai plină și niciodată dumealor n'au admirat-o mai mult. Incuviștigat acolo, îmi scormoneam de zor memoria. La ce an s'a suit pe tron Mircea cel Bătrân?

1386! Bravo, mă Hașule! Auzi, să nu pot eu să-mi amintesc fleacul ăsta! De n'avem lipsusul ăsta, îl sncopam pe individ.

După o scurtă pauză, privind un punct fix în tavan, Agapie dădu dezamăgit din cap.

— Să mi se întâmple mie una ca asta?! Tocmai mie, mă! nu plec Hașule! Dacă îl întâlnesc mâine pe paliu, îl rup. Hehei! Dacă nu mă lua el prin surprindere!...

Pe toată Sahara albastră a mării, doar valurile, câmile albe își arată cocoșele.

Vilegiaturistii se mulțumesc azi să innoaie câte un picior la mal sau să viseze cu nasul în pesmetul plății. Doar câțiva înotători privesc cu ciudă valurile mari cari izbesc cu înversunare. Chiar crabii, înspăimântați de atata urgie, se târăsc pe stânci. Apa însă îi caută prin toate colțurile, spală pietrele și-i aruncă în ciocotul fundului.

Mirela e acolo. Bob, Jac și Dany în jurul ei. Și mai departe, Vladimir și Agapie.

Marea îi scuipe din când în când cu dispreț.

Cocoșat pe stânci, asemenea unui general în preajma unei bătălii decisive, Agapie scrutează plaja cu binocluul.

— Hașule, nu găsește palii. Să știi că a fugit de frică.

— Trece unul slăbănog, în alb, cu ochelari, strand în cap și aruncând rezept picioarele dela genușchi. E căpitanul portului.

— Toată lumea înapoi, toată lumea înapoi! Nu intră nimeni în apă! — anunță el pișigăiat.

— L-ai văzut pe Gandhi? — râde cu poftă Mirela și dându-i cu tifa siluetei albe care se depărtează, își pune cascheta.

— Sărîm Bob, sărîm Jac, sărîm Dany?

— Nu, Mirela, ești ne bună? — o trage de mână Bob.

— E o copilărie! — spune Jac.

— Dacă n'ar fi stânci! — se scuză Dany.

— Mirela, Mirela! Nu, Mirela! — șoptește îngrozit Vladimir — Agapie! Agapie, Mirela se aruncă în apă.

— Ei și? Nu-l descoper coanc pe palii și pace! — îi răspunde nepăsător profesorul.

— Cum ei și, zăpăcitu! Privește marea!

Mirela se lasă pe câteva stânci mai jos, — de n'ar aluncea! — ridică brațele — vai! și sunt atâția crabii acolo!

— se ridică pe vârful picioarelor — nu, desigur glumește!

— Zdup!

Arc peste coiful unui val.

Se strâng curioșii pe dig. Nici Agapie nu mai binoclează plaja.

Mirela strâpunge greu, foarte greu valurile.

Acum ei se vede numai cascheta. Acum cei depe dig o caută.

— Unde e? Unde e?

— Uite-o! — o arată cineva și toate capetele se îndreaptă automat.

Și iarăși dispăre. Și iarăși i se zărește numai o mână, sau cascheta.

Vladimir, cu părul răvășit, cu ochii ieșiți din orbite, și-a infipt degetele în carnea lui Agapie.

— Se îneca! Mirela, Agapie!

Ochii lui caută împrejur sperați, dela Bob la Jac, dela Jac la Dany și dela Dany la toți de alături ca și când ar spune: nu știe să înoate nimeni? De ce o lăsați pe Mirela să se înec?

Și deodată, când Mirela nu se mai vede după coama valurilor, își dă drumul pe stânci în vial urând.

— Domnișoară, viu eu! Domnișoară, viu eu!

După el dezorientat, Agapie strigă: — Nu-l lăsați, că nu știe să înoate! Nu-l lăsați, pentru numele lui Dumnezeu!

Băldăbăc!

Cu picioarele spre cer, cu brațele întinse sperietoare, Vladimir se scufundă ca într-o pivniță fără fund.

Apa îl izbi puternic.

Nu mai văzu nimic, dădu din mâini zăpăcit, tâmplile îi svănceau:

— Mirela, Mirela, Mirela!

De n'ar da la fund de crabii. Dar nici nu atinge fundul și e la suprafață.

— Domni!

Un val nu-i îngăduie să termine cuvântul, îl plesnește peste obraz și-i umple gura de apă. În zadar caută s'o scuipe. Alt val îl acoperă și altul. Și înghite, înghite mereu.

Până la Oașa impresionează în chip deosebit tocmai enormele „plaghii” de bușteni poteniți în îngustimea văii și pe care apele insuficiente ale râului nu mai pot să le urnească. Una din aceste plaghii avea poate aproape 500 m. lungime.

Dela distanță, lemnăria asta strânsă și îngheșuită la întâmplare în albia râului și forțată adesea deasupra nivelului drumului nostru, făcea impresia unei grămezi de chibrituri răvășite și presate apoi la maximum.

Dar la Oașa este tocmai isprăvit lacul nou în care va încăpea atâta apă, încât în momentul în care i se va da drumul, va purta cu multă ușurință toți „groșii” aflători pe râu.

Insuși concesionarul exploatărilor era de față în seara asta la lac și asista la punerea ușilor lacului.

Apa începea să crească luând deasupra ei toată acea lemnărie care zăcea de atâta vreme pe drumul albiei secătuite. Măine vor da drumul pentru prima dată apeii.

Înainte de culcare am mai stat de vorbă jos la pădurarul din Oașa cu unii, cu alții.

Vorbii cu „Nenea Stancu” despre acoperișurile casei dela Piatra Albă. El este un meșter intr'aceasta și acum era angajat la lac.

Un maramureșean tânăr, în pantaloni lui subțiri de călți și plini de rășină, încât nu mai puteai ști precis dacă nu sunt dintr'un material cauciucat, se interesa de mașina care avea să aducă „magazin” dela Sebeș și cu care voia să se ducă la spital. Își lovea gamba cu scurea și trebuia să se ducă la doctor. Era palid, cu buzele crăpate de vânt și căutătura speriată de sălbătăciune gonită. În barbă avea câteva tulle galbene.

L-am întrebat despre condiția lor de viață.

Sunt relativ bine plățiți, dar „magazinul” e scump; alimentele au aproape pretul dela oraș. De aceea se hrănesc destul de prost.

La observația mea că s'ar putea confecționa o îmbrăcăminte mai potrivită meseriei acesteia de tăietor de păduri, legată de tot felul de vreme, mi-a răspuns:

(Urmare în pag. 7-a)

Măcar de-ar mai vedea odată pe Mirela...

Se sbate încă pe sub burta valurilor, vrea să strângă mâselele, apa îl scufundă și-l scoate la suprafață ca un ascensor înebunit.

Orice efort e inutil. Apa asta sărată, prea sărată, îi gâlgăie în gură, totul în jur e negru... Într'o secundă, inima i se strânge și își vede filmul vieții în față...

Mic, pe scaunele în fața fotografului, în brațele pufoase ale mamei-si... cum îi mai trece mâna prin păr, bunica!... ce de figuri de mătuși, de unchi mustăcioși!... o melodie veche, s'ar părca de caterincă... profesorii încruntați, încruntații dela Evanghelică... Flavian de germană... o domnișoară cu rochița scurtă și fundă bleu în păr... pipa cumpărată în anul I la politehnică... vacanțele dela Slănic... toate micile lui bucurii și neazuri.

Nu mai într'o secundă și apoi nimic. Depe dig nimeni nu îndrănește să sară. Valurile, fără puțin noroc — l-ate zdrobi de pietre.

Dar Agapie înnebunit, cu gura căscată, curgând sudorile depe el, vede cum Mirela strâpunge valurile apropiindu-se de locul unde a dispărut Vladimir.

Mâna ei se înlige clește în părul Hașului.

Apare cu el la suprafață. Un val îi scufundă.

Toți se întreabă cum îl va scoate la mal, printre pietre.

Nu se lasă ușor înfrântă Mirela. Palmele valurilor o asvâră înapoi. o înăbușe pe Vladimir cu tot, dar ea răzbește până la prima stâncă plină de crabii, unde Agapie își trage din toate puterile prietenul buhăit ca o balenă.

Sus pe dig, spectatorii se strâng cerc în jurul lor.

— A murit? întrebă cineva.

— Faceți-i respirație artificială! — îi sfătuiește un glas.

Unul îl întinde pe spate, altul îi ridică brațele și altul îi frământă cu palmele cobza pântecului scoțându-i o simfonie de ghiorțături.

Agapie îl ridică de picioare și-l svăncește în sus.

— Hăc! Hăc! Hăc!

Apa iese din el ca dintr'un ulciur. Cu capul în jos, Vladimir se trezește.

Cum îl mai zdruncine Agapie... Aude alături un glas.

— Nu-i înțeleg pe caraghioși ăștia! Dacă nu știu să înoate, de ce s'or fi aruncând în apă?

I se pare vocea cunoscută.

Deschide un ochi. E glasul Mirelei care se depărtează între Jac, Bob și Dany.

Strângând mâna lui Agapie, Vladimir deabia poate să îngâne.

— Plecăm diseară Agapie... — Plecăm diseară Hașule, că nici eu nu l-am întâlnit pe palii — și aplice pânțele deasupra lui, Agapie îi arată, ținând între două degete, un crab.

— Uite coanc, ce ț-i-a lăsat amintire pe chiloți, Marea Neagră...

NEAGU RADULESCU

CRONICA DRAMATICĂ

Din carnetul unui spectator

VI

de TRAIAN LALESCU

TEATRUL IZBANDA :
IZBANDA 1939-40
Revistă în 2 acte (60 tablouri) de Nican, Puiu Maximilian și Mirea. Muzica de Ion Vasilescu.

Nu de mult, un tânăr săptămânal de teatru (mai apare?) anunța în prima pagină, ca program „reabilitarea spirituală a actorului român”. Vom arăta, spunea manifestul, că actorul român nu e prost, știe chiar să scrie, de aceea vom publica în fiecare număr, articole de actori români. Intrădevăr, pe pagina următoare, se puteau citi: „Note despre genul revuistic” de Silly Vasiliu.

Această hazlie întâmplare s'ar putea să vi se pară dumneavoastră, o stângăcie, de început. Nouă însă nu se pare, acest fenomen, mai degrabă sugestiv. Că Silly Vasiliu, ori o altă vedetă de revuistă, ar putea, scriind despre „genul revuistic” reabilita spiritualitatea bietului actor român, e un lucru foarte natural de când mentalitatea publicului însuși s'a fixat la nivelul acesta de zece centimetri. Să nu uităm de altfel că la toamnă vom avea aproximativ trei teatre de revuistă, plus cele de comedie muzicală și farsă, pentru ca să știm în ce climat o să ne mai aflăm încă multă vreme.

Trecând la actualul spectacol dela „Izbândă”, vom nota că e un divertisment identic cu cele precedente și cele care vor urma.

Se pare că publicul însuși nu cere mai mult decât să-și regăsească vedetele preferate, cupletele sale cu soacra, și sketchul țesut pe eternul echivoc.

Ca principală atracție, avem „cortina de apă luminoasă” de la „Folies Bergère”. Pentru că, vorba d-lui Puiu Maximilian, care spunea într-o seară: „Noi suntem băieții șmecheri!” („Noi”, adică autorii!). Când nu mai știm ce să facem, mai tragem cu ochiul la Paris! (Eternul Paris). Marea „șmecherie” din actualul spectacol este însă o șmecherie psihologică de bună calitate. Iată procedeul:

Dacă se lansa, cu acest material, un spectacol nou, publicul ar fi fost nemulțumit. Anunțând însă o a doua versiune a aceleiași reviste, domnul spectator vine,

prevenit, să vadă același spectacol cu mici modificări — pentru că deși se anunță că materialul e nou, dumnealui e obișnuit cu chiulul la teatru. Spre surpriza dumnealui însă, constată că materialul este intrădevăr nou, că sketchurile s'au schimbat, cupletele cu soacra are alte rime, tângourile au devenit valsuri, valsurile fox-uri, și așa mai departe. Deaceia pleacă mulțumit și revine, a doua seară, cu familia... Nu observă însă că decorurile sunt pe alocuri cele vechi, că scenele, ori poentele cupletelor sunt adesea, doar ecoul celor din revista precedentă.

Există totuși în aceste formații de revuistă câteva elemente nu lipsite de valoare. În afară de Puiu Maximilian, animatorul acestor spectacole și bun regisor, ori Nutzi Pantazi care este „revuistă” în tot ce are valabil ca fantezie și divertisment acest gen, trebuie să menționăm pe domnișoara

Virginia Popescu

care însă străluce inutil într'un gen de teatru cu care, în afară de frumusețe, n'are nimic comun. De când am văzut-o în spectacolele lui Iancovescu, „Margareta de Navarra” jucând teatru, am înțeles că e un talent și o sensibilitate prețioasă care își cere o altă întrebuințare.

Un alt element de talent este d. Oleg Danovski, ale cărui realizări coreografice au fost uneori singura rațiune de existență artistică a „Alhambrei”. Deși se mulțumește să monteze baletul, cu domnișoare lipsite de grație și pe care le ghicești dela început ce au să facă, nu vom uita câteva surprinzătoare scene din ultimele reviste ale anului trecut (personajele costumate di-

ferit, și care se mișcă după ritmuri tot atât de diverse, le-a împrumutat oare d. Danovski, sau sunt creații personale?).

Partenera sa, d-ra

Iona Simo

a căpătat și o oarecare grație, pe lângă virtuozitatea de acrobată.

Un comic, nu lipsit de o savoare, cam prea specifică, dar care știe să-și facă niște măști, adeseori mici opere hilare este domnul

Al. Giovanni

D. Nicolaide e de o vervă prea bine cunoscută. Favorit al publicului, știe să anime și să plaseze chiar o glumă bine cunoscută.

Iar un tânăr care aduce o notă de discreție, printr'o apariție ele-

gantă și un joc reținut este domnul

Marcel Emilian

care, credem, ar putea să dea și mai mult.

Un clown de bună calitate este d. Demetrescu.

Dar să nu uităm pe d. Ion Vasilescu singurul și deci cel mai bun alcătuitor de melodii ușoare. Într'o producție muzicală odioasă, muzica d-lui Vasilescu aduce, evident, o notă de originalitate.

Decorurile actualului spectacol sunt datorite d-lor Caramanliu și Rohrofer, și sunt adeseori interesante.

Și pentru a încheia, vom arăta, că singurii cari fac ceva pozitiv, pentru ridicarea nivelului spiritual al publicului nostru consumator de teatru, sunt tocmai autorii noștri de revuistă. În timp ce oamenii numai bine intenționați, se mulțumesc să se indigneze și să emită teorii, d-nii Kaner, Mirea și Puiu Maximilian întrebunțează procedeul „à rebours”, foarte eficace. Intrădevăr, vorba d-lui Cezar Petrescu: „publicul înghite”; dar „înghițind” mereu același lucru, evident că riscă o indigestie. Iar după indigestie, va urma schimbarea de meniu cea atât de necesară.

GEORGE VOINESCU

POȘTA REDACȚIEI

I. G. Antonaru: Nu știu de ce, dar mai toți cei cari trimit ceva spre publicare, nu uită să adauge că au acasă altceva mai bun. E o concepție de negustor, care caută să-și plaseze mai întâi marfa proastă sau, în cel mai bun caz, o mică și nevinovată manevră, pe care nu o poți accepta. Ce-i mai normal decât să te prezinți cu ce ai mai bun?

„Înapoi la glie” conține o idee unitară, frumos bolită peste preocupările cotidiene, de-o simțeritate nădă, care se sbate însă fără posibilitate de evadare dintr'o formă prea didactică, uneori monotonă.

Dintre epigramele trimise, cuvinte bune pentru prima: Lui M. P.

Primul pas greșit în viață, nu poate justifica renunțarea definitivă la serviciul picioarelor... mai ales când există și scripitori de real talent care se cere însă frământat cât mai mult și mai cu grijă.

Ioan Vodă-Craiova: Că prietenul d-tale a suferit o mare desamăgire în dragoste, te cred și mă intristează. Dealtfel, se și vede la ce temperatură a împloțit cele câteva fulgere în chip de versuri, adresate dulcineei sale. Dar cât mai cuminte ar fi fost ca în loc de această modalitate, să fie ales o alta la îndemâna oricui: să fi cumpărat un plic și mărcile postale respective și să-i fi trimis o scrisorică într'o proză pe care-mi place să cred că ar fi mănuit-o mai onorabil!

Tu tiranică femeie ce nu meriți să iubești,
Tu cu alți băieți în barcă inepușeși să văstești

sunt „chestii” intime și totdeauna mi-a plăcut să fiu confidențial cuiva. Sunt pudic.

Și-apoi, cum cred că suferința trebuie să fie elev la liceul militar din localitate, e bine să-și cultive curajul; până la urmă, va trece și hopul acesta.

Mircea A. Granescu: Promițător. Lucruri frumoase care se vor rotunji mai târziu, — după muncă încordată, — în realizări decente, — sper.

Sandru Aluta: Mitologie versificată, cu care chiar Ovidiu nu prea ar fi de acord.

Ana Bucium: Prea multe lacrimi, uneori nejustificate, în niște versuri suferinde. Regretele.

C. POSTELNICU

Transilvania, buletin de tehnică a culturii, anul 70, No. 3 pe Mai — Iunie 1939, Sibiu.

Ev. nou, director Roman Boca, anul II No. 3-4, Iulie 1939.

Nicolae Stelian Beldie: Cântecul din Maramureș, 75 pag. 40 lei, tip. „Alexandru A. Terek” Iași 1939.

Muncă și voie bună, anul I No. 8, din 15 Iulie 1939.

Știu, revista liceului „Decebal” Deva, anul III No. 1-2 din 20 Iunie 1939.

I. Minea: Paralipomena — lecție inaugurală ținută la Universitatea din Cluj, 73 pag. tip. „Presă Bună”, Iași 1939.

Tribuna theoreticală, director Mihail Danes anul III No. 30-31 din 17 Iulie 1939.

Dr. A. Faibis: Medicină și literatură, București 1939.

Bugeacul, anul IV No. 5-7, pe Ianuarie — Martie 1939.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Statistica industriei extractive, anul XXXIX, 1937.

Neo-Umanism și Renaștere în Italia

(Urmare din pag. 1-a)

lângă Roma, Fastele imperiale au fost cu atâtă necruțare distruse.

Stil „lapidar” i se zice și astăzi stilului precis, ca scrierea cioplitorului de inscripții în piatră, care era „lapis”. Din aceste considerente de concizie, de „lapidaritate”, Istoria care se săpa în litere cu dalta avea și ea (pentru evenimente capitale din Istoria Romei) o impresiomanță concizie. Fusese ucis un împărat (care ocărâmuise totuși împărăția 15 ani în calitate de Dominus și Deus-Stăpân și Zeu — fiind ales de 17 ori Consul? Și fusese ales alt împărat în locul lui? Analele se mulțumesc să menționeze faptul în aceste cuvinte: „Domitian a fost omorât și în aceeași zi a fost proclamat împărat Nerva”. Redusă la atari proporții — comentează Calza — Istoria se face senină; și este desigur demn de notat că în țara Oratoriei și a Retoricii, știrile oficiale erau exprimate cu o concizie și cu o selectare de vorbe atât de atentă și de nedesimțită. Din atare concizie avea să derive, pe lângă epitetul de „lapidar”, și acela de „analitic”, adică demn de „anale”.

Faptul irosirii pietrelor săpate cu litere sau cu podoabe exclusiv în epoca decadenței politice a Romei și a așa-ziselor Năvăliri, nu trebuie exagerat. Adecea un monument din antichitate a început să se deteriorizeze din momentul în care s'a manifestat sollicitudinea arheologică pentru păstrarea lui. (Ne gândim și la fragmentele decorative dela Adam-Klisi).

Renașterea, care de obicei este înțeleasă unilateral, drept restauratoarea Antichității greco-romane, a stricat, în parte, sau în total, nu puține din monumentele Romei, pe care secolele de obscurantism medieval nu le atinseseră totuși, în nici un fel. În această privință se poate invoca un exemplu recent, pe cât de impresionant. Transportându-se la Roma dela Palestina, una din cele patru „Pietăți” ale lui Michelangelo (nu este vorba de cea terminată încă din anii tinereții artistului și aflată astăzi în Sfântul Petru; ci de o schiță de „Pietă”, tocmai din anii săi ultimi), s'a constatat că n'a fost începută într'un bloc de Carrara, ci pur și simplu într'un bloc desprins din cornișa unui templu roman (după cum arată frunzele de acant și alte podoabe din spatele blocului). Așa dar: Michelangelo, marele exponent al Renașterii prin Sculptură; fostul elev al Anticilor, la meștesugul cărora s'a deprins copiind statui în parcul vilelor medice; Michelangelo distrugea cu bună știință un fragment de templu roman, ca să folosească de-a-gata materialul!

Exemplul acesta, mi se pare bine ales, pentru înțelegerea complicatului fenomen, care a stat la baza mult discutatei Renașteri. Aceasta nu a însemnat în nici un caz reducerea la necontrolată și superficială imitare a Antichității, din partea oricui; ci o degajare a marilor principii călăuzitoare, care să permită o revenire la spiritualitatea vieții din Antichitate, prin contopirea ei în milenara experiență modernă, în sensul creștin, medieval. Altfel, Renașterea și Umanismul s'ar fi redus la pedanterie și superstiție, nimicind în sine posibilitățile de expansiune cronologică și spațială, la ale cărei contacte tindem și astăzi, cu cele mai nobile aspirații ale noastre.

ALEXANDRU MARCU

A aruncat cineva un pumn de case la poalele unor munți și s'a ivit orășelul acesta cu multe urcușuri și coborișuri, cu o statuie cu aripi, care reprezintă muza unui poet, și cu un cinematograf care se pare că e „modern”.

Dumneata, iremediabilul bucureștean, cunoști gara ca un loc în care te uiți din cinci în cinci minute la ceas, ca să nu pierzi trenul, și în al cărui restaurant poți să bei un pelin „nemuritor”.

În orășelul acela, pitic pe lângă imensitatea munților, gara joacă, însă, poate, cel mai însemnat rol dintr'o piesă în care actele se aseamănă între ele.

La gară se întâlnește lumea, la gară se fac cunoștințele. În gară coboară surâșuri noi dintr'un București de sgară, la gară se scutură batistele, albe păreri de rău pentru niște negre plecări.

În gară m'a convins un grup vesel și bronzat în cari albi erau doar ghiociei din surisul unei fete, să mă duc la cinematograful să văd un film cu mulți ruși și multe bărbi.

Cinematograful într'un orășel dela poalele munților!

Spectatorul, ascute-ți creionul și întoarce filele carnetului tău.

Să nu te mire sala care aduce mai mult a hambar.

Uite, sunt aici niște bănci, pe bănci stau niște cămăși colorate — cămășile colorate îi caracterizează pe locuitorii dintr'o vară ai orășelului — și în fața, e chiar o pânză albă. Suntem deci într'un cinematograful.

Directorul e gras, simpatic și nu se supără niciodată.

Cinematograful, aici, e în timpul verei una dintre miile de pricini de răs și voe bună.

Grupul acela din fund pe care l-am văzut rîzând la cazinou, la gară și pe șosea, n'a venit aici doar să urmărească aventurile tinerei dudu care e „în slujba inamicului”.

Nimeni nu i-a obligat pe băieții aceia înalți și veseli să-și închidă răsul într'o cutie fermecată pe care nimeni să n'o mai poată deschide.

Dacă ar ști că o astfel de cutie le-ar face plăcere fetelor venite acuma dela tennis în „shorturi” cari au provocat indignarea domnului cu mustăți și băcnie în București, ar cumpăra-o poate dela negustorul din povești, care vinde la un colț de stradă pitici prinși în ac alături de „Albă ca zăpada”. Dar fetele vor și ele să rădă.

Și de aceea nu s'a supărat nimeni când băiatul acela adus din spate și mereu distrat a pornit prin sală cu un pantof în mână să scoată cuele dintr'un perete și să le bată în altul.

Și nimeni n'a fost indignat când studentul blond cu ochi de pisică a scos o

figare din tabacherea lungă și neagră, și a început s'o fumeze.

Nimeni n'a spus că „nu e voe să se fumeze în sală”. Din contra, un alt student, mai lung și mai nătărău, și-a luat inima în dinți și a cerut și el o țigare.

Dar parcă e prea multă liniște în sală. I-o fi interesând pe spectatori scena de dragoste peste care ploaia mii de dungi negre — filmul e vechiu ca o carte cu povești, uitată în pod.

Nu! Dimpotrivă, liniștea asta e căuțătoare de sgomot.

Și când s'a deschis ușa, iar prin colul de lumină a intrat un întârziat, s'a ivit și pretextul.

O gură a strigat: „Uușă!” iar o sută de gânduri s'au bucurat: „Evrika!”.

A ieșit pe urmă din sală un burduf de grăsimă cu ochelari. Și sala a strigat: „Ușă!”. Iar când burduful s'a întors, strigătul a fost și mai tare.

Și la un moment dat ușa nu s'a mai deschis.

Dar mai era în cinematograful și un ecran. Și pe ecran se petreceau diverse lucruri. Uite, eroina a deschis o ușă. Și sala s'a bucurat: „Ușaa!”.

A obosit și aparatul cel cu zgomot și imagini, și tocmai când primejdia pe ecran era mai mare, s'a aprins lumina: „Pauză, două minute!” Un braț bronzat s'a îndepărtat de lângă alul de zăpadă.

Pe două fețe s'au ivit două zămbete. Pregătiseră, poate, o explicație. Dar n'a cerut-o nimeni.

Filmul și-a reluat firul, parcă ceva mai încolo de locul de unde se oprise. De ce mai există și foarfeci?

Un elev numără bărbile cari apar din ce în ce mai mult pe ecran.

O fată numără petalele unei margarete: „M'aiime, un peu, beaucoup...”

O cămașă albastră de lângă ea, se miră:

— „Ce impresionabil ești! De ce să fii tristă când eroina filmului e nenorocită?”

De ce a ieșit: „Pas du tout”?

Se pare că filmul s'a isprăvit. Directorul suride lumii care pleacă.

— „Data viitoare, ne vine un film cu Garry Cooper...”

O fată brună e supărată:

— „Eu am văzut toate filmele cu Garry Cooper!”

Dar tot ea se resemnează:

— „Asta n'are nici o importanță. Dar azi, ce film s'a jucat?”

Nimeni nu se miră de neștiința ei. A stat, doar, lângă un băiat brun, care mai avea, pe de-asupra și ochii verzi.

Afară, orașul ne așteaptă, îmbrăcat în haină de seară.

S'a oprit în gară, un tren care aduce lacrimi și zămbete.

Măine, va lua cu el o fată desemnată cu vârf de zămbet...

Poimăine, vor pleca alții... și alții... Micii orășel dela poalele munților!

=TURISM...=

(Urmare din pag. 6-a)

— Bine ziceți dumneavoastră, dar oamenii noștri tot gândesc să strângă și de ei nu le pasă...

Înainte de culcare, în rumoarea gravă a acelei seri, recitesc pe marginea patului moale, cu așternut curat, din Casa Direcțiunii regionale a C. A. P. S-ului din Sebeș aceste strofe perfect adecuate din volumul de „Versuri” al poetului Aurel Marin, volum pe care îl purtam în raniță:

Urcă până'n gura râului joagăre,
Inima pădurii geme 'n văi afunde;
Pădurarii taie, taie în neștire
Semnul care-așteaptă seara de

s'ascunde!

Numai când lumina lunii se revarsă,
Lin mângâietoare, peste'nalte cetini,
Pădurarii umblă nedormiți, cu ochii
Umezi că-și omoară singurii prieteni!

De aici până la Piatra Albă mai sunt vreo 20 km. Ii faci prin cea mai în-cântătoare vale, care de aci se lărgeste, primind din plin pulberea unor raze de soare toamnă care se scutură cu luciri de diamant în apa de cristal a râului, care alunecă de astădată peste un pietriș modelat în prund. În dreapta și stânga apei brădui tineri scoboară de pe culmi: crezi de căprioare venite să se adape.

La Oașa avem o altitudine de 1200 m., iar culmile dimprejur ajung în Vârful lui Pătru, Șurian și Dealul Domnilor 2000 m. și mai bine. Iată un loc admirabil pentru o viitoare stațiune climatică. Ai lărgime, apă, drum, o pădure tânără de brad și... frumusețe, frumusețe în orice parte ai privi.

Iată și o mașină elegantă din București, alunecând cu grijă pe drumul abia trasat, în această parte. În fața mea mașina oprește și domnul dela volan mă întreabă dacă poate ajunge până seara la Sibiu.

— Da, puteți.

— Dar cine face, domnule, atâta reclamă acestui drum?

Am tăcut chitic, observând în mâinile cucoanei tocmai Căluza pe care

o scrisesem acum 2 ani, asupra Carpaților dintre Olt și Jiu și asupra „Drumului Regelui”.

— D-ta ce zici, insistă domnul din mașină, asta e drum?

— Nu este tocmai un drum, am răspuns, dar va fi, cu siguranță. Se lucrează mereu. În primăvara trecută, a fost declarat prin lege șosea națională. Se va îngriji Ministerul de Comunicații de aci încolo de el.

Spusele mele nu păreau a-l mulțumi de tot pe interlocutorul meu. D-lui ar fi dorit desigur o autostradă, dacă se putea. Noi priveam însă altfel și începutul, oricât de modest, ne înflora și ne mâna ca un resort spre fapte.

La Piatra Albă am găsit, cum le știam din copilărie, când urcam pe cai la stîna, casele, foste „comandă” jandarmerească — pe punctul dărăpănării. Acoperișurile erau sparte, căpriorii privarului lipseau, așa că strășina se apleca încet într'o parte, gemurile lipseau, ușile la fel, iar înlăuntrul se vedeau urme de animale și vetre de focuri pe podeaua arsă. Cuptoarele erau stricate iar pereții mănjiți. În grinzile casei se puteau citi câteva nume recent săpate: Hild, Hans... etc. Erau nume de sași din Sibiu, cari nu ciuda lipsei cabanelor, se aventurează pe aicea, venind dinspre Păltinș.

Iau seama peste tot; evaluez lucrările, mă întrec în un paznic de vânătoare acuiat într'una din case, apoi scot stiloul și pe o filă de carnet scriu cât pot mai caligrafic:

„Trecătorii prin Piatra Albă sunt rugăți a nu mai rupe lemne din case și dacă se adăpostesc în ele, îi rugăm să nu le strice mai mult fiindcă în primăvara viitoare aceste case vor fi reparate și date spre folosință tutuoră!”

Am fixat fila într'un loc vizibil și adăpostit și apoi am plecat în sus pe plaiul care duce peste Larga și Tampa, la obârșia Lotrului unde „societatea” noastră a amenajat cu doi ani în urmă o altă casă de adăpost a ei.

C. MUNTEANU

Literatură, artă, idei...

REVISTA „LITORAL”

continuă să apară, aducând nenumărate pagini de literatură, deseori interesante. Dumitru Olariu care sursă a bucuriei ei mers, a izbucnit în destul de scurtă vreme să pună în circulație ei pagini cântăvite autentice și noui scriitori de versuri, în scrieri cărora am descifrat vibranța tainică a gândului, frumos: Ioan Micu, Nicolae Dună (?), Aurel Dumitrescu și C. Munteanu. Pe Dumitru Olariu, îl așteptăm însă și în volum, deci mai realizat și mai compact.

RASPUNDEM

pe această cale unei corespondente care se ascunde sub inițialele S. L. Versurile ce a binevoit să le expedieze marelui nostru pricipieri, le-am citit cu multă băgare de seamă și de câteva ori am reținut firul autentice inspiratii, în meandrelor banalului; ne bucurăm și o înștiințăm pe domnișoara (sau doamna) se seninează S. L. că armoniile ei versificate ne-au atras atenția. Nutrim speranța ca mâine să putem spune că am remarcat ceace se cheamă „o poetă”, dar pentru asta, repetăm, e nevoie de trudă, de suferință și de experiență. Așteptăm.

RETIPARIȚI PE ILARIE CHENDI!

Răsfoid un volum de „folcloane” al lui Ilarie Chendi, am con-

stata că nici azi sfichiurile și lumiiile criticului acesta nu sunt de prisos.

Am savurat cu bucurie pagini întregi de bun simț și de gust, care ni se pare că le-ar putea semna orice critic de azi. Chendi este, după umila noastră părere unul dintre cei mai utili și cinstiți critici ai noștri și nu ne putem reține tristețea, gândind că opera sa, în întregime, este inexistentă pe piața literară. Avem convingerea că orice editură s'ar onora pe sine, tipărind într-o ediție accesibilă tuturor, opera lui Ilarie Chendi. Deasemenea ne mai gândim că destinul tragic al acestui nelinștit om, nu s'ar curmat nici chiar după moarte, mai ales când vedem că atât impropriați recenzii dau buna în domeniul înalt și spinos al criticii. Chendi, care era un spirit viu și documentat, o minte mobilă și limpede, ar putea, și azi, să pună nițică rândului în harababura literelor române.

Lată o mulțime de motive care ne-au îndemnat să dăm titlul oarecum alarmant, notei noastre. Pentru această reeditare ne gândim întâi la „Fundatiile Regale” sau la „Cugetarea”, la „Miron Neagu” sau la „Cartea Românească”. Noi am mai scris și altădată despre acest subiect și promitem că vom mai sătura, până când vom vedea cartea (sau cărțile) în lumina vitrinelor; o facem cu gândul că servim nu numai memoria unui defunct — ci însăși cultura românească.

DIN VOLUMUL DE POESII

„Game”, al d-lui C. Ștefăniu, desprindem acest accent de tristețe lirică:

„Amiază de vară într-o gară de sat.
„Mă uit la umbra mea de pe perete,
„Fumez tăcut din proaste țigarette
„Și-aștept un tren ce poate o deraiat”. (In gară).

Sunt, acestea, note de poezie remarcabilă, care scuză destule din stângăciunile aflate în restul volumului. Oricum, noi ni-l amintim pe d. Ștefăniu încă de acum câțiva ani și am descifrat în versul său de azi un urcuș îmbucurător.

NE FACEM O DATORIE

anunțând că amicul nostru C. Pârlea, lucrează la un „Buletin de poezie pe anul 1939”. Suntem curioși să vedem cum se va prezenta această lucrare, care ar putea să fie utilă, completând un gol în publicistica noastră. Cartea, va apare în lunile toamnei acesteia, zice poetul.

IN EDITURA

„Les éditions Des presses modernes” din Paris a apărut, în cadrul școlii române din Franța, o talmăcire a romanului lui D. I. Zamfirescu „Vieșia la țară”. Cartea are titlul „Mathieu Damian” și este talmăcită de G.

Bengescu, având o prefață măgulitoare, semnata de marele poet Paul Valéry, din Academia Franceză. Pe noi nu poate decât să ne bucură acest gest de încredințări în Franța pe scriitorii noștri, mai ales că ni se anunță în aceeași colecție și posibilele lui Eminescu. Efortul cărțurarii dela Paris este un simbol pur al fraternității eterne între cele două popoare latine. Acuma începe, poate, să ne cunoască și francezii, după ce noi ne-am familiarizat cu marea lor literatură.

N'AM UITAT ÎNCĂ

posibilele aparute acum mulți ani în revistele vremii și semnate — nu va mirați — Tudor Vianu. Era în acele strofe un înalt suflu de poezie și deseori ne-am infiorat lângă armoniile acelor versuri. Azi autorul lor d. profesor Tudor Vianu, lucrează la prețioase și masive cărți de estetică, îngrijește rare ediții critice, întru un cuvânt, e prins în casna unei munci de proporții. Tâlcul însemnării noastre c acolo de o raga pe d. Vianu să adune într-o carte visele anilor acolora, mai ales că noi n'am uitat promisiunea ce ne-a făcut d-sa, acum câțiva ani, într-o țarzie iarnă broșevă. Nu ne îndoiim că odată și odată (și spunând asta, gândim: curând) poetul Tudor Vianu va renunța la risipirea în pagini de reviste, strângându-se în pagini de carte.

D. E. M. PAPANISSU

etului va fi — nu ne îndoiim — una din cele mai fine închegări lirice. Tot Victor Stoe lucrează la romanul „Spălătoreasa morților” care va apare mai târziu; îl așteptăm.

IN REVIȘTA „SUD-OSTEN”

care e publicația academiilor germane din Munchen, consacrată țărilor sud-estice, găsim și contribuții românești interesante. Astfel, un studiu al d-lui Al. Dima, o traducere din I. Al. Brătescu-Voinesti și un articol de Virgil Temeanu ne dovedesc că la revista „Sud-Osten”, cultura noastră este bine cunoscută și tot atât de apreciată. Ceace inseamnă despre Dăliu Zamfirescu în limba franceză, este loșul să spunem și aici, bucuror: că a sosit timpul ca și cultura noastră să treacă dincolo de granițele țării.

TRECÂND PUTIN

En domeniul prietenului Traian Lalescu, vom spune că ne place revista „Film”, condusă de D. D. I. Suchianu. Magazinul documentat și de gust al tuturor faptelor și realităților cinematografice, „Film”, este cea mai serioasă și mai prezentabilă publicație în acest gen, la noi. Ne pare bine că astfel, mai încetează reclama plătită și neserioasă care se practica atât de mult la noi.

NI SE PARE

destul de inutil efortul pe care d. Lucian Costin, autor a nenumărate cărți și cărțuții, îl depune în Banat, la Lugoj, ni se pare. Cu toată domnișoara a lipărit suferință de scrieri, literatura noastră nu cred că s'a îmbogățit cu un vers sau o pagină de proză. Singurul lucru pe care îl putem face aici, este să remarcăm că d. Costin e un om harnic și activ. Dar asta nu spune mai nimic!

LA CLUJ

apare de câteva timp un săptămânal „Țară nouă”, în jurul cărui s'au adunat câteva vii și autentice pene de tineri ardeleni. Astfel: talentul lui M. Beniuc, Victor Iancu, V. Munteanu, etc. înprimă revistei un ritm de sprintenă și actuală tinerețe creatoare. Mulțumim că putem rememora o nouă isbândă a Ardealului creator, trimitem simpatia noastră grupului „Țară nouă” dela Cluj.

CEI CE DORESC

ca scrierilor lor (cărți sau reviste) să fie discutate sau anunțate în aceste coloane, sunt rugați să expedieze, pe întreg timpul vacanței, câte un exemplar și pe adresa: Ștefan Baciu, str. dr. Baulescu nr. 9, Brașov.

ȘTEFAN BACIU

Ușa se deschise încet, tânărul Adam (cel mai apropiat dintre asistenții lui) intră ușor, știind să se oprească în loc și să vorbească aproape pe șoptite.
— Domnule Doctor, a murit numărul 26....

Parcă nu observase intrarea lui, parcă n'auzise. O stare de extaz sau uitare de sine trăsese bariere între el și lumea străină lui.

— Domnule doctor...
— Știu... numărul 26... Cancer, trăsări el, adică știm, presimțeam.

Se scula în picioare. Un om urias, atât de puternic și de sălbatec părea. Brațe largi, lăbărtațe în mâncelile halatului alb. Capul (cu toate că după trăsăturile infățșării nu i se putea ghici vârsta — era un om fără vârstă așa cum sunt vânturile și zările) doar capul stăruia într-o expresie vie, violentă chiar. Ochii lui se adânciseră în ochii lui Adam, căutând să afle dacă și acesta simte la fel ca și ceilalți. Se apropiie de el, i prinsese umerii într-o strânsoare care însemna frică și orgoliu.

— Spune-mi Adame, mă disprețuești, mă compătimești, mă poți umili? Spune-mi!

Obrazul calm al lui Adam nu trăda decât o înțelegere nefirească a lucrurilor. Niciun zâmbet, nicio încrețitură pe frunte.

— Spune-mi! tună vocea doctorului, răsunând aspru între pereții camerei.
— Destinul, domnule doctor!
Palmele lui Tudor Cazacu căzură în jos mai umilate decât o injurie sau un păcat. Se întoarse cu tot trupul spre feastră o deschise larg. Un miros de primăvară năpădi odaia.

— Trebuie să semnați fișa, domnule doctor.

— Da, da — să mergem!

De-alungul culoarelor, pe scări coborând spre etajul întâi, de-alungul sălilor lungi — Tudor Cazacu mergea cu umerii plecați, cu ochii în pământ, trăgând doar des din pipa ținută strâns între dinți. Nicio siguranță în pași, nici o elasticitate, nicio eleganță. O brutală încovoieră, aplecat mult de spate, cu privirile care însemnau milă și ironie. Adam observa mișcările acelea de om străin, stingherit. Celălalt bănuise că toți ieșiseră în pragul ușii să-l vadă trecând, dar n'avea curajul să ridice capul, să-i ținutaiască în loc, să le spună cu glas tare:

— Nu eu sunt vinovat că a murit asta. Credeți-mă. Degeaba mă urțiți, degeaba vă înșpălmântați de mine. Nu sunt eu vinovatul.

Dar pașii îl duceau tot împleticiți, ca și cum pe umeri ar fi purtat povara tuturor strămoșilor cu somnul neliniștit în pământ. Nu se gândea decât la chipul celui pe care-l va găsi întins pe țără, așteptându-l să-i semneze trecerea pentru vămile văzduhului. Așa l'au așteptat dela moartea lui Paul, în fiecare pavilion câte altul nou. toți triști, toți cu pleoapele holbate și cu un fir de spumă în colțul gurii. Al cătelea era? Se temea de ei și totuși era forțat să-i vadă din nou, din nou va trebui să le susțină privirile acelea halucinate (întâmplarea sau acelaș destin făcea ca toți să adoarmă cu ochii deschiși, cașicum acolo ar fi fost chiar ochiul lui Dumnezcu), din nou va trebui să-i privească plecând pe brațele altora. Și își strângea pumnii cu atâta tărie, își înfigea unghiile atât de adânc în carne, încât în unele părți sângele țâșnea. Simțea o poftă nebună să-i apuce de grumaz pe toți aceștia care mor, să-i sgâlțâie, să-i facă să audă ca mor, să-i ceilalți!

— Nu eu sunt vinovatul. Nu eu.
Sau să-i schingie din nou pentru ca să nchidă ochii, să nu le mai simtă privirile atâtea care îl cuprind ca brațele reptilei, smulgându-l din propria lui conștiință, înăbușându-l.

Intrarea lui în salon se asemăna cu trăsnetul care ucide sau întunericul ca re sugrumă. Intrezări pe chipurile tuturor — spaima. Pentru moment, doctorul simți o satisfacție, satisfacția dominației. În tăcerea odăii apoi, avu impresia că toți completează contra lui. Și-atunci toate'n mintea lui se diformară.
Era atât de frumos mortul și atâta de tânăr, încât doctorul Tudor Cazacu uită să-i mai privească ochii. Și chiar dacă s'ar fi apropiat mai mult s'ar fi mirat că doar ochii aceștia nu-l blestemă, nu-l chinue de loc. Păreau mai de grabă împăcați, parcă-i mulțumeau că datorită lui, pleacă acolo unde nu este nici întristare și nici suspin.
Semnă fișa în tăcere, văzu oameni îmbrăcați în negru care ridicară țargă, trase mai adânc din pipă, auzi și plânsul cui va din fund. Apoi plecă ușor capul, învins.

PAIANJENUL

(Urmare din pag. 5-a)

Și astfel intraseră în restaurantul obișnuit cunoscut celui dintâi. Instalați la o masă din fund, departe de muzică și de toți ceilalți, lângă paharele cu vin fiecare căuta o libertate oarecare, o anumită respirație care să-i împrietenească mai mult. Tăcerea dură câteva clipe. Nu se simțeau străini, dar se părea că o jenă îi obosește. Totuși, într'un târziu, Tudor Cazacu se aplecă în spre el, ca spre un frate pe care nu l'ar văzut de mult.

— Să nu te mire că te-am adus aici. E vulgar, dar asta-i realitatea. Am ajuns rău, prea rău...
— Nu domnule doctor, prea aspru te judeci. De'ar ști cât de aproape mă simt de dumneata!

— Poate că n'ar o zi o să-ți pară rău. — Dece? făcu mirat Adam.
— N'are nicio importanță dece. Nu trebuie să disperezi dela început. Cât mă privește, nu știu unde voi ajunge. Totuși astă seară voi fi sincer.

— Aș dori chiar să aflu anumite lucruri.
— Bea mai întâi. Bea. Desigur e caraghios să spui că-ți ineci neacazul în vin. N'o fac pentru asta. Beau pentru că am senzația unei lucidități celeste, mă cred în clipa aceea în afară de voi, alături de ceilalți, alături de morții mei. Adame să bei pentru altceva, să bei pentru slava tineretii tale. Ești un băiat inteligent. O s'ajungi mai iute pe culme. Eu cad, cad încet, dar pentru todeauna. Imi dau seama că e natural, că așa e scris să se întâmple, deaceia nici nu reacționez.

Tânărul asistent îl asculta cu toată atenția. Pără să-și dea seama, Cazacu îl ajuta să-l exploreze, să-i cunoască toate identitățile sufleteste. Avea ocazia acum să-l descoasă, să-și explice pe de-a-ntregul sensibilitățile și iluziile acestui om. Deaceia nu se știi să reînțeapă el conversația.
— Vroiam de mult să te întreb, domnule doctor, anumite lucruri. O să te superi?

— Nu, te rog. Astă seară chiar de-ar veni toată pleava orașului să mă scuize, și nu m'aș supăra. Am poftă să fiu disprețuit și umilit. Te rog urmează.

— O, nu e vorba despre asta. Mai degrabă de manifestarea sincerității mele.

— Ești un băiat onest.
— Iată, domnule doctor. În activitatea mea de tânăr medic se petrece un lucru curios poate. Și eu am operat, și eu cunosc tainele unui trup omenesc. Acum când o tăetură într'un țesut însemnă atenție, precizie și mai ales o pierdere colosală de energie din partea mea, de-abia acum imi dau seama că n'mine fiecare mișcare are un corespondent tot atât de violent, tot atât de dureros ca și pentru bolnav.
— Hm! Știu ce vrei să spui.
— Ce simți domnule doctor când faci o incizie, ce gândești în clipa în care ajungi cu bisturiul lângă inima bolnavului, când știi bine că o neatenție cât de mică însemnă o victimă. Spune-mi domnule doctor?

— În tăcerea de o clipă, o clipă grea, în care parcă doctorul renunță la tot omnescul lui, vroia s'apară gol, liber. Vroia mai mult să fie sincer.
— Astăzi nu mai simt nimic. Adame. Înainte când eram cași tine (o, e grosnic să trăiești ca mine atât de aspru amintirile), păream atât de străin și de indiferent, încât toți imi spuneau că n'am suflet. Biștii oameni! Ei nu știau

ce înseamnă pentru mine simpla deschidere a unui flegmon. Auzi, Adame? Aveam impresia că tai în propria mea carne.

— Da, da, așa e. Și eu, la fel domnule doctor — îl întrepruse sugrumat, amțit cel de alături.

— Eu care nu eram sub narcotic, sufeream mai mult decât bolnavii. Atât de sensibil și de fragil duceam bisturiul, cașicum aș fi vrut nici să-i atingă. Mă purtam cu ei cașicum ar fi fost fluturi, orchidee sau mai mult poate lumini subțiri, transparente. Orice țipăt, orice lacrimă mă chinua. Și nopți întregi imi distrugeam somnul sub teroarea aceea idioată a serășnetelor de cușit și-a hărășiturilor sub piele. Dar... — Dar astăzi dece apare ca un tiran?

— Nu, Adame, ca un monstru apar. Asta-i expresia plastică. Astăzi nu mai simt nimic. Iti aduci aminte de Paul Cazacu?

— Mi-aduc.

— Ziua fatală. De-atunci mi-am pierdut simțurile, am devenit ca un animal care în teama lui de-a nu cade pradă altora, ronțăie oasele celor pe care îi mai are în ghiare.

— Se pare că te răzbuni pe moartea picturului.

— Nu. vezi aici ești greșit. Dacă i-așii uri, întâi i-așii vindeca și-apoi i-așii ucide. E o inconștiență sălbatecă. Nu mă leagă nimic de ei. Eu nu conțez nimic. Destinul. Numai destinul contează.

Tudor Cazacu se ridicase, nu să plece, dar să se insenineze. Il durea capul, i se împăienjiseră ochii, simțea în piept o ceață care-l întunecă și-l des-tramă ca pe-o cărpă.

— Domnule doctor, reluă târziu Adam, m'ai învățat odată că adevăratul medic e prietenul și fratele bolnavului, că trebuie să fie bun, omenos.

— Treaba ta.
— Dar o să mă prăbușesc, nu'nțelegi, nu ți-e milă?

— Dece să-mi fie milă. În fiecare om văd un bolnav. Nu mai pot fi bun. Am devenit nervos, înrăit, și totuși m'auzi — nu sunt vinovat, mă condamnați fără să vă explicați cauzele.
— Știm, nu ești primul doctor care intri într-o anumită categorie demonică. Măna dumatilă tot mână de meșter este, tot marele chirurg rămâi. E altceva: o cauză exterioară pământului.
— E-adevărat.

— Nu-i așa că de multe ori simți cum îți umblă CINEVA în adânc, în sufletul dumitale?

— Da, da, așa este. Apoi când m'apropii de bolnav, nu mai văd nimic, mi se 'ntunecă totul; mâinile lucrează, bisturiile scotoceșc prin rani, dar cred că mi se scurge prin degete și prin bisturii în trupul pacientului tot ceaceu am mai rău și mai blestemat în mine. În clipa în care tai țesuturile, omul depe masă parcă se deformează, se lărgește — odată e Paul, altădată copil,

altădată femeie — apoi se mistue. Nu mai știu ce fac în timpul asta, cred că mă sufoc, mă strânge cineva de gât, toți mă privesc înfiorați, mă cred nebun, apoi...

— Apoi, spune domnule doctor!

— Apoi mi se pare că... dar ce dracu ești închizitor? Lasă-mă, nu mai pot suferi, mi-o scârbă.

Ca n'tru-n obscur în care toate fețele par scoase atunci din pământ, și chipul unuia și-al celuialt aveau culoarea unei palidități crescânde, oboșitoare, care însemna teamă și un fel de sfârșeală chinuții. Dela un capăt la altul la localului, erau toți egali sub atmosfera aparentei beții. Doctorul privea pe Adam — Adam pe doctor; vedeau aceeași răvășire, bănuiau aceeași comă. Nu mai recunoșteau unul în altul faima doctorilor vrăjitori, descântători, cu har dumnezeesc. Erau ca două trupuri fără suflet. Sălășuia peste ei obsesia brună a tinerilor morți, un spirit neliniștit călătoria de șapte ore împrejurlor.

— Hai să mergem, a trecut de miezul nopții!

S'au despărțit în stradă. Il stingherea acum o jenă, o milă reciprocă. Unul în fața celuialt, statuari, dar plictisiti, și-au strâns mâinile și-au pornit pe drumuri diferite.

— E un păianjen urit și scârbos, gândi în sine Adam.

— Prostul, vorbi pe drumul său doctorul, crede că n'o s'ajungă aici. Toți sunt niște imbecili. Am ucis pe fratele meu, apoi altul și altul. Ei și! A pierdut lumea ceva, s'a stricat vreun echilibru? Nimic. Și Dumnezueu va muri!

Răsvrătirea lui se desintebra între feicire și suferință. Ca un chin al păcatului, în el se sboteau toate durerile, întunericul însuși delira în jurul lui. Fantomatică apariție pe străzile orașului, părea coborât dintr'o lume care n'apartinea pământului. Cu cât mergea mai departe, se ușura. Nu era numai răcoarea nopții, numai mila pe care i-o acordau stelele și cerul; mai mult, părea că o anumită pasiune, un mister al lucidității îl chema din poziția sinistră a vieții lui de până atunci. Conștiința se cupiza de lamentațiile, remușcările și tristuțiile de eri. Un mare simbol al sfințeniei îi acorda un liber parcurs spre supraviețuire, spre miracol. Fusese deajuns o mișcare, o răscuire din echilibrul static păgân în care se ținuseră până în ora aceea, pentruca toate coșmarele să se dilueze, spaimеле să se prăvale, întunericul să fugă. Era nesigura dar strania senzație de absorbire și trăire cosmică. De unde venise, cine-l ajuta? Dumnezueu!

Și cuprins între limitele acestui extaz, care însemna o durere încă (lui Dumnezueu îi era milă, Dumnezueu era bun), doctorul Tudor Cazacu își pierdu încetul cu încetul conștiința lui umană, legată de pământ, pentruca să se târască spre iubirea de oameni printr'o tranșă, printr'o arzătoare speranță de mântuire.

Bătuse tare în ușile unei biserici. Din ura dela început, se trase acum viziuera unei adevărate canosse. Ușa o deschise un paznic bătrân și-l întrebă din ochi ce caută aici. Doctorul nu dădu înapoi, nu se întoarse, ci intrând înlăuntru, îl spuse celuialt:

— Lasă-mă un ceas, două, până n'zori. Mi-e frică de Dumnezueu. De-aceea am nevoie de El. Lasă-mă.

Și după ce pașii paznicului se pierdură în afară, doctorul rămase în biserică înfiorat, ca de un har de viață veșnică.

LAURENTIU FULGA